

Un număr vechiu 6 lei

CURIERUL JUDICIAR

DOCTRINĂ — JURISPRUDENȚĂ — LEGISLAȚIUNE — ECONOMIE POLITICĂ — FINANȚE

Director: N. C. SCHINA, Președinte la Curtea de apel București

Secretar: VIRGIL ANGHELOVICI

Doctor în drept de la Paris, magistrat

Redactor-proprietar: I. S. CODREANU

Licențiat în drept și științe de Stat, avocat

ABONAMENTUL

Pe an, în România . . . . . 100 lei
6 luni . . . . . 50 »
3 luni . . . . . 25 »

APARE ODATA PE SAPTAMANA
sub direcțiunea unui comitet

Abonamentele se plătesc todeazuna înainte

Redacția & Administrația
București, CALEA RAHOVEI, 5
Lângă Palatul Justiției
= TELEFON 13/29 =

SUMAR

— Solemnitatea instalării d-lui președinte Victor Romniceanu ca prim-președinte și a d-lui G. V. Buzdugan ca președinte la Inalta Curte de Casație și Cuvântările ținute cu această ocaziune de d-nii: Președinte G. Stoicescu; Procurorul-general N. Procopescu; Avocatul Cesar Pascu; Președinte G. V. Buzdugan și Primul-președinte Victor Romniceanu;

— Principiul separației puterilor Statului, de d-l N. C. Schina, președinte la Curtea de apel București;

Roforma Codurilor. O mare nedreptate, de d-l judecător Trajan R. Scriban;

Cei ce nu se mai întorc, de d-l judecător George P. Docan;

JURISPRUDENȚA:

Curtea de apel București s. I: *Firma Calavrazos cu Societ. stabilimentelor Fr. Delory* (Apel.— Semnarea lui de o persoană streină.— Nulității de procedură.— Excepțiuni);

Trib. Bacău s. II: *Gh. Cojan cu Primăria Bacău* (Despre actele administrative de autoritate și răspunderea personală a primarului unei comune urbane pentru prejudiciul adus printr-o lucrare de edilitate executată în afară de lege).

SOLEMNITATEA

instalării D-lui Președinte Victor Romniceanu ca Prim-Președinte și a D-lui Consilier G. V. Buzdugan ca Președinte la Inalta Curte de Casație și Justiție

Vineri 29 August 1919, Inalta Curte de Casație și Justiție s'a întrunit sub președinția D-lui președinte G. Stoicescu, în marea sală a ședințelor din Palatul Justiției, pentru a proceda la instalarea D-lui președinte Victor Romniceanu în postul de Prim-Președinte în locul rămas vacant prin punerea la retragere pentru limită de vîrstă a D-lui Corneliu Manolescu-Râmnicău, și la instalarea D-lui consilier G. V. Buzdugan ca președinte în locul D-lui Victor Romniceanu, înaintat.

Deși în timpul vacanței, solemnitatea a avut caracterul unei adevărate sărbători judecătorești. Membrii Inaltei Curți erau în mare uniformă de paradă (roba roșie).

La serbare au asistat membrii Curții de apel, magistratii Trib. Ilfov și membrii baroului aflători în Capitală — cea mai mare parte fiind duși în concediu — și un public numeros și select.

La ora 1³/₄ D-nii consilieri luându-și locurile după ordinea vechimei, fotoliul ministrului public fiind ocupat de d-l Procuror-general N. Procopescu, D-l Președinte

Stoicescu a declarat ședința deschisă și a dat cuvântul D-lui Procuror-general, care a cerut a se da citire decretului-regal de numirea d-lui președinte G. V. Buzdugan, citire ce s'a făcut de d-l Prim-grefier G. Barca.

După aceasta d-l președinte a delegat pe D-nii consilieri V. Bossy și Gr. Ștefănescu ca să introducă pe d-l președinte Buzdugan. D-sa în prezența curții și a preotului E. Niculescu a citit și semnat formula de jurământ prescrisă de art. 77 din legea de organizare judecătorească.

După ce d-l Președinte Buzdugan și-a ocupat locul printre judecători, d-l Președinte Stoicescu a dat din nou cuvântul d-lui Procuror-general care a cerut a se citi decretul de numirea d-lui Prim-președinte. După citirea acestui decret d-l Președinte a delegat pe d-nii Președinți Al. D. Dobricăanu și G. V. Buzdugan ca să introducă pe d-l Prim-Președinte Victor Romniceanu. D-sa în prezența curții și a preotului E. Niculescu a citit și semnat aceeași formulă de jurământ mai sus arătată.

D-l Președinte Stoicescu a invitat apoi pe d-l Prim-președinte „a-și ocupa locul ce i se cuvine și de drept și de fapt”, după care s'au rostit următoarele discursuri:

Cuvântarea D-lui G. Stoicescu, președintele secției II-a Inaltei Curți

Domnule Prim-Președinte

În numele Inaltei Curți de Casație, — ale cărei sentimente cred că le interpret — vă rog să primiți caldele și sincerele ei felicitări, pentru înalta, cea mai înaltă demnitate judecătorească cu care poate fi investit un judecător în magistratura țării noastre.

Bucuria și satisfacțiunea noastră. Domnule Prim-Președinte, este mare fiindcă înaintarea D-voastră se datorește și vechimei și meritului și această bucurie ar fi desăvârșită dacă nu va fi oare-cum diminuată, micșorată prin o mare mâhnire, ce încercăm. Este mâhnirea ce simte sufletul nostru prin retragerea din magistratură a valorosului jurist, incomparabilului coleg, iubitului și neuitatului fost Prim-Președinte, al acestei Curți, Manolescu-Râmnicău, pus în retragere pentru limita de vîrstă.

Legea care fixează o limită de vîrstă judecătorească este o lege nemiloasă, inexorabilă. Ea operează în mod mecanic, fără deosebire de persoane

fără cruțare, tăind firul carierei tuturor judecătorilor cari cad sub loviturile ei.

Intemeiat pe o presumpțiune trasă din evoluțiunea firească a vieții omului, legiuitorul a crezut că funcționarul care a atins o vârstă oare-care, devine inapt pentru a presta mai departe activitatea serviciului public, căruia a fost afectat și deci urmează a fi pus în retragere.

În special pentru judecători, legiuitorul și-a zis că odată cu slăbirea fizică, vine și slăbirea spiritului. Corpul cade în piroteală, judecătorul îmbătrânit nu mai poate urmări cu încordare, desbaterile ce se desfășură înaintea sa. Atențiunea, una din calitățile esențiale ale judecătorului—devine rebelă. Judecătorul nu o mai poate cărmui, nu-i mai poate comanda ca să stea la postul ei, spre marele detriment al adevărului și al dreptății. Minte chiar concepe cu anevoință și raționamentul, instrumentul de căpetenie prin ajutorul căruia judecătorul găsește soluțiunea litigiului, refuză concursul său.

Toate aceste considerațiuni ale legiuitorului, în general, sunt temeinice, însă, din fericire, sunt și excepțiuni și încă numeroase.

În lumea reală s'au văzut oameni politici, generali, magistrați înalți, scriitori, cari au uimit omenirea, prin vigoarea lor fizică și prin fenomenalele lor concepțiuni intelectuale, militare, juridice, literare sau științifice. În această privință exemplele abundă. E de prisos a le mai anunța.

Ei bine, Domnilor, Manolescu-Râmnicăeanu era una din aceste excepțiuni.

La vârsta de 68 ani, păstra întreaga plenitudine a forțelor sale fizice și intelectuale și ar fi putut încă mulți ani să aducă serviciu însemnat magistraturii, prin practica sa îndelungată și prin bogatele sale cunoștințe juridice. Legea este însă lege și, or cât de severă ar fi, trebuie să ne închinăm înaintea ei.

Prin retragerea lui Manolescu-Râmnicăeanu, Curtea de Casațiune, pierde una din podoabele sale juridice, una din cele mai vii lumini ale sale, o lumină care știa să împrăstie, cu ușurință, întunerecul ce, câte odată, acoperea înțelesul unor texte de lege. El se pricepea să găsească cu îndemănare intențiunea și voința legiuitorului și, prin argumente irezistibile să cucerească opiniile colegilor, să descopere soluțiunea cea adevărată; să fixeze pînctul de drept contestat și să puie temelie unei jurisprudențe.

Manolescu-Râmnicăeanu trebuie apreciat și judecat sub două aspecte deosebite, ca om și ca magistrat.

Ca om, sub aparente rezervate, Manolescu-Râmnicăeanu ascundea o inimă generoasă pe care au cunoscut-o bine, acei căror el le acordase înfimitatea sa.

Figură deschisă, maniere alese, urbanitate inalterabilă, cordial cu colegii, afabil cu toată lumea, Manolescu-Râmnicăeanu, era un om de lume și un bărbat distins.

Ca Prim-Președinte al acestei Inalte Curți Manolescu-Râmnicăeanu a știut să se ridice cu curaj în contra puternicilor zilei, care, la un moment dat, au încercat să amenințe magistratura cu lovituri pătimașe.

Când în timpul ocupațiunei dușmane, Banca Ministerială, a aruncat în mijlocul corpurilor legiuitoare, anatema asupra întregului corp judecătoresc, acuzându-l de slugărnicie și nedemnitățe, când Primul Ministru a declarat, publicamente, că va suprima principiul inamovibilității, spre a opera o primeneală generală a magistraturii, Manolescu-Râmnicăeanu a găsit destulă energie în conștiința sa spre a protesta în contra ultragiului adus și în contra operei de distrugere a principiului inamovibilității proclamat și înlăptuită cu atâta trudă și luptă acum aproape trei-zeci de ani.

Printr'un raport adresat Capului statului, Manolescu-Râmnicăeanu, a demonstrat, că principiul inamovibilității, cel puțin pentru Curtea de Casațiune, este de ordin constituțional, și că, prin urmare, nu se poate suprima printr'o dispozițiune de lege ordinară; că în ce privește inamovibilitatea celorlalți judecători, măsura ar fi temerară, căci ar suprima însăși justiția, transformând-o în justiție de partid, care s'ar metamorfoza la infinit prin alternarea la putere a partidelor politice în luptă.

Grație acestui protest, grație împrejurărilor, grație mai cu seamă steei tutelare, care totdeauna a protejat destinele mult încercatei noastre țări, atmosfera grea ce apăsa, la acea epocă, asupra tuturor Românilor, s'a schimbat, a devenit încetul cu încetul normală, norul întunecos, care ascundea trăsnetul, s'a îndepărtat, orizontul s'a luminat, cerul s'a înseninat, dușmanul a fost alungat, țara a respirat, pericolul a fost înlăturat și odată cu înlăturarea lui s'a salvat și principiul inamovibilității.

Iată d-lor în trăsături generale caracteristica fostului nostru Prim-Președinte.

Cred dar că sunt în sentimentul d-voastră tuturor, exprimând dela înălțimea acestui fotoliu lui Manolescu-Râmnicăeanu profundele noastre regrete pentru retragerea lui din magistratură și asigurându-l că-i vom păstra totdeauna stimă, considerațiune și afecțiunea noastră.

Acum D-le Prim-Președinte, reviu la d-voastră, să nu credeți că v'am pierdut din vedere îndeplinind o datorie către un coleg care ne părăsește. Ședința de astăzi este destinată sărbătoririi d-voastră și nu putem uita.

Mărturisesc însă că abordez personalitatea d-tră cu oarecare sfială, cu oarecare timiditate.

Mi-e teamă, frică chiar, ca să nu alarmez modestia d-voastră excesivă atât de susceptibilă când se relevează calitățile dv. de suflet și de inimă, meritele d-voastră titlurile d-voastră, la postul pe care natural trebuie să-l ambiționeze fiecare magistrat.

Nu voi face dar elogiul d-voastră. De altfel ar fi și de prisos. Cel mai frumos, cel mai elocvent elogiul al d-tră este trecutul d-tră, puritatea vieții d-tră publică și privată.

Cu toate acestea nu mă pot abține de a face portretul d-tră judecătoresc, de a spune cine sunteți, ce puteți fi, ce trebuie să fiți.

D-voastră, d-le Prim-Președinte, sunteți, pentru mine și pentru cei care vă cunosc, unul din judecătorii ideali.

D-voastră sunteți judecătorul, care îndată ce a-ți intrat în ședință, v'ați izolat cu totul de lumea exterioară, v'ați închis în conștiința d-voastră.

A-ți uitat tot ce vi s'a putut șopti la ureche, despre procesul supus judecății d-voastră, tot ce a-ți putut auzi în afară de incinta, în care se desfășura procesul. A-ți uitat simpatiile și antipatiile, pe amicii sau rău-voitorii d-voastră. V'ați concentrat toată atențiunea la desbaterile ce se produc înaintea d-voastră și a-ți spus cuvântul d-voastră hotărâtor, numai secundum alegata et probata, ca să justificați cauzele care au determinat convicțiunea d-voastră, motivând cu îngrijire, în drept și în fapt ceea ce a-ți crezut că este just, drept și legal.

A-ți urcat treptele ierarhice ale magistraturei numai prin meritele d-voastră, singurile titluri de recomandățiune și înaintare.

Pe unde a-ți trecut, a-ți lăsat urme adânci de activitate, de cinste profesională, de desinteresare, de punctualitate în serviciu, de simpatii între colegi, respect și considerațiune în fața justițiabililor și a societății în care a-ți trăit și a-ți fost cunoscut.

Noi, colegii d-tră, cunoaștem partea considerabilă ce a-ți luat la deliberările noastre în cari aduceți, pe lângă resursele unor întinse cunoștințe, observațiunile unui spirit calm și măsurat, care merge drept la cestiune.

Iată, Domnule Prim-Președinte, cine sunteți după părerea mea.

Imi veți da voce acum, ca, în câteva cuvinte să arăt ce puteți fi și ce trebuie să fiți.

Aș dori, D-le Prim-Președinte, ca, prin rectitudinea caracterului d-voastră, prin conștiința cu care vă îndepliniți îndatoririle profesionale, să serviți de model întregii magistraturi. Aș dori să ridicați din ce în ce mai mult prestigiul magistraturei.

Păzitoare a legii, a Constituțiunei, și une ori, Inalta Curte de Casațiune, sub conducerea și auspiciile d-voastră să fie considerată ca o stâncă de granit de care să se isbească și să se spargă toate valurile patimelor omenesti. Politicianismul îngust și meschin, sectarismul odios și sălbatic, care amenință să copleșească tot organismul social, să nu găsească niciodată adăpost, în sanctuarul în care se oficiază în numele divinei justiții.

Ași dori ca politica cu tot cortelul ei, ca intere-

sele de partid să se oprească la porțile templului, pe frontispiciul căruia nu trebuie să figureze scrise de cât cuvintele :

Dreptul, legea, justiția.

După cum romanticii fac din amor o religione, misticii, din religione, o exaltațiune amoroasă, ași dori, ași voi, ca magistrații să facă din justiție o *religiune* căreia să se închine cu favoare și cu smerenie, s'o servească cu credință și tenacitatea cu care fanaticul înfruntă obstacolele și pericolele ce pot împiedeca și opri manifestațiunile sale evlavioase

Să nu uităm D-lor că Justiția este țaria statelor, temelie Domniilor, *reclorum fundamentum*. Să facem ca cel mic și obidit să fie convins că va găsi dreptatea în templul dreptății, că asuprașitorul, or cât de sus ar fi pus, va găsi un frâu în apucăturile sale nelegiuite.

Nu pot termina D-lor, fără a aduce felicitările mele, colegului G. Buzdugan, numit Președinte la această Inaltă Curte. Este un element judecătoresc care face onoare și corpului judecătoresc și Inaltei Curți de Casațiune, în sinul căreia va fi unul din ornamentele sale cele mai prețioase. Trecutul său este garanția viitorului care am credința că va fi strălucit.

Cuvântarea d-lui N. Procopescu, Procurorul-general al Inaltei Curți de Casație :

D-le Președinte,

Onorată Inaltă Curte,

Printr'o dispozițiune a legii pentru organizarea judecătorească, pe care noi o considerăm nedreaptă, Primul-președinte de până azi al acestei Inalte Curți a fost pus din oficiu la retragere pentru limită de vârstă. Am zis că această dispozițiune este nedreaptă pentru că d-l Corneliu Manolescu-Râmniceanu ar fi putut încă multă vreme da tributul său, de muncă inteligentă și rodnică acestei Curți pe care a condus'o cu strălucire și demnitate.

In numele Parchetului acestei Inalte Curți și în numele meu personal exprim, în această ședință solemnă, sentimentele noastre de dragoste și admirațiune Primului-președinte care se retrage și care pentru noi colegii săi, pentru toți magistrații, pentru avocați și impetricinați va servi ca model de cea ce înseamnă un bun magistrat.

D-sa ne a învățat pe noi toți arta de a fi un bun Prim-președinte și credeți-mă este grea această artă, căci pe lângă știință, pri-

cepere și spirit de dreptate, mai cere încă acea delicateță în a conduce colegi și dezbatere atât de folositoare unui înalt magistrat.

D-le Prim-președinte Victor Romniceanu, ați fost numit la cel mai înalt grad în magistratură. Ași putea zice mai bine că ați fost desemnat de noi toți colegii D-v. pentru ca să ne conduceți iar că puterea executivă n'a făcut decât să consfințească alegerea noastră. Increderea noastră s'a întemeiat pe trecutul D-v. de vechiu magistrat. De la prima treaptă în magistratură până la locul de Președinte la Secția I a acestei Inalte Curți, pe care l'ați ocupat până azi, ați fost omul datoriei și numai al datoriei.

Drept, muncitor, cunoscând în mod desăvârșit știința pe care sunteți chemați s'o aplicați, înzestrat de cea ce noi numim „spirit juridic”, atât de folositor pentru o bună judecată, veți ocupa desigur cu demnitate scaunul ce vi s'a încredințat și veți face, imitând exemplul ilustrului D-v. predecesor, ca prestigiul acestei Curți să fie tot mai mult rădăcat.

La toate aceste calități, dați-mi voie, ca intrând în viața D-v. privată, să vă mai recunosc încă o calitate care ar trebui să fie calitatea tuturor magistraților: voesc să vă vorbesc și să vorbesc de felul D-v. de a trăi izolat într'un cerc restrâns, format din membrii familiei și câți-va amici, mai toți colegi, care fel de viață, cum am mai spus, șade bine magistratului și îl ferește de orice influențe. Ați dus viața aceea a stoicilor clasici, a cineaților, citați de istorie, cari își făceau datoria în liniște feriți de influențele nesănătoase ale unei vieți zgomotoase.

Termin felicitându-vă din toată inima și asigurându-vă în greaua D-v. sarcină de tot concursul nostru.

Tot azi Curtea a luat jurământul D-lui Gheorghe Buzdugan înaintat Președinte la S. I. a acestei înalte Curți.

În tot timpul carierei sale D-sa s'a bucurat de stima și dragostea colegilor săi, fiind considerat ca un element de mare valoare. Profund cunoscător al științei dreptului, pentru care are un cult, pasionat de tot ce este în legătură cu această știință și în-

zestrat cu o mare putere de muncă, D-sa va fi desigur de un mare folos secțiunii pe care este chemat s'o conducă și Curței întregi.

Recunoscându-vă toate aceste însușiri D-le Președinte Buzdugan și constatând excelenta achizițiune ce face Curtea prin înaintarea D-tră, vă felicit în mod cordial asigurându-vă de dragostea și de tot concursul nostru.

Cuvântarea D-lui avocat Cesar Pascu în numele Baroului

Onor Domnule Prim-Președinte, D-lor președinți, D-le Procuror-general, D-lor înalți consilieri

Mie mi-a fost dată onoarea de a reprezenta Baroul la aceeași solemnă ședință, în care distinsul Președinte D-l Victor Romniceanu este instalat în marea demnitate de Prim-președinte al Inaltei Curți de Casație și valorosul înalt consilier G. V. Buzdugan în aceea de Președinte al secțiunii I-a.

Mai înainte însă de a aduce urări noilor demnitari, Baroul se simte dator a aduce omagiile sale, aceluia ce așa de demn și sublim și-a încheiat o carieră atât de rodnică.

Corneliu Manolescu-Râmnicăneanu este și va rămâne o personalitate în lumea juridică. Lui și colegilor lui cari au format o pleiadă de juriconsulți și o epocă strălucită a tâlmăcirii tuturor întocmirilor neînțelese a legilor, se datorește deslegarea tuturor chestiunilor controversate și controversabile. Luminele lor au clarificat dispozițiunile îndoiioase ale legilor, făcându-le înțelese tuturor.

Corneliu Manolescu-Râmnicăneanu își iubea cu pasiune profesiunea pe care cu drept cuvânt o considera ca cea mai înaltă alcătuire socială, având rolul cel mai sublim de a împărți dreptatea celui ce o are ori care ar fi el, înfrinând pasiunile și stârnind pornirile.

Erudit în cea mai largă accepțiune a cuvântului, presăra cu măiestrie în hotărârile ce da, învățăminte ce formau educațiunea împričinaților. Sever în exercițiul sublimului său apostolat, blând și bun după aceasta. Modul cum a tratat și respectat avocații, i-a asigurat cea mai mare dragoste, cea mai înaltă considerație și cea mai profundă recunoștință.

Lui îi succede astăzi o altă valoare mult apreciată de barourile din țară și prea stimată de justițiabili.

Trecerea e nesimțită atât e de bine ales înlocuitorul.

Ocuparea celei mai înalte demnități din magistratură de către domnul președinte Victor Romniceanu, pe aceste vremuri, pe cât de mărețe pe atât de grele, constituie o garanție deplină că cu aceeași competență și nepărtinire va continua a ține balanța dreptății, în mâinile sale vâjnoase.

Cu aceeași religiozitate va asculta smeritele glasuri ale împričinaților, pentru că judecata Casației înlocuiește judecata Zeilor din timpurile vechi, peste care altă judecată în lume nu mai este.

După un război atât de bogat în valuri de sânge, în care mândra noastră țară ș'a dat în mod vitejesc tot tributul, dreptatea iese triumfătoare.

Ea sfarmă lanțurile cari de secole încătușau grumazul fraților noștri subjugați. Idealul unui neam întreg se

realizează. Desrobiții ești din temnițele mușcăite unde zăceau fără judecată, mulțumind cerului pentru triumful justiției divine, îngrijorați întind brațele lor curmate de lanțuri, către împărțitorii de dreptate. Până la înălțimile acestei instanțe se ridică cererile lor.

Cer justiția umană. Au drept s'o ceară și s'o capete!

Justiția este fundamentul tuturor așezămintelor dintr'un stat.

Nimic nu prosperă, totul stagnează, acolo unde nu există sublima instituție a dreptății. Nesiguranța într'ansa formează un dig turburător de ordine în care progresul se sfarmă și se înlocuiește prin samavolnicie și jaf. Dejur înprejurul nostru acest vânt de nenorocire bate fără a ne putea contamina.

Avem justiție, avem magistratură, avem judecători drepecți! Cea mai mare mândrie a unei națiuni este de a putea spune cu someție: avem judecători!

Și aceasta noi o putem afirma, afară de prea puține cazuri din fericire foarte reduse, magistratura românească rivalizează cu magistratura celor mai civilizate state.

Unde găsim mai multă demnitate, mai pătrunsă abnegație, mai desăvârșită desinteresare și mai complect simț de sacrificii și mai frumoase calități sufletești, ca la magistratul român? Având magistrați desăvârșiți putem asigura frații, ce au văzut cum dreptatea se dă de porunceală, că o vor avea pe deaintregul.

Terminând, vă rog a primi urările respectoase ale Baroului de Ilfov, rugând pe Dumnezeu să vă dea domnule Prim-Președinte, putere de muncă pentru a putea desăvârși opera de așa mare folos social, la care ca auxiliar, Baroul făgăduiește a conlucra, prin studierea și prezentarea chestiunilor ridicate de nevoile vieții. În acelaș timp, salut în numele Baroului pe noul Președinte al secției I domnul G. V. Buzdugan.

Magistrat distins, cu profunde cunoștințe juridice, mare pasionat al dreptului, domnul Buzdugan îndreptățește cele mai depline speranțe ce se pun în domnia sa.

Cuvântarea d-lui președinte G. V. Buzdugan

Domnilor,

Datoresc unei colegialități binevoitoare, — foarte prețioasă pentru munca în comun, rezervată magistraților — aprecierile facute de d-l procuror-general și d-l președinte Stoicescu asupra activității noastre judecătorești. Și, simțăminte identice, rezultând din cele mai bune raporturi profesionale, au dictat desigur, cuvintele rostite cu această ocaziune de onoratul reprezentant al baroului de Ilfov. Mulțumirile d-lor sunt banale și ele nici nu ar putea să vă reprezinte tot ceace simț că vă datoresc pentru noblețea sentimentelor ce mi-ați manifestat. Vă asigur însă de un simțământ mai important, acela că, în îndeplinirea grelelor atribuțiuni și sarcini la cari mă obligă înalta funcțiune cu care am fost onorat, voi aduce toată dragostea — neofilită încă, — pentru drept și dreptate de care am fost insufletit în primii ani ai carierei mele.

D-lor Justiția are, cum știți, menirea să asigure într'un stat organizat drepturile primordiale ale omului, rezultând din libertatea cu care s'a născut, cum și valorificarea acelor ce decurg pentru el din raporturile juridice de drept privat. Dela modul cum justiția se practică într'o țară, se poate aprecia gradul ei de civilizație și progresul ce a realizat. Fără a putea avea pretențiunea că în această privință am egala state cu o civilizație mult mai veche ca a țării noastre, se poate totuși afirma că cele două instituțiuni importante

dela noi, magistratura și baroul, care împreună colaborează la distribuirea justiției, se găsească într'un stadiu de progres și de cultură cari corespund evoluției sociale dela noi și pot figura negreșit, printre cele dintr'ăi instituțiuni ale țării.

Baroul nostru ne-a procurat dese ocaziuni în care membrii săi eminenți au rostit pledoarii cari ar fi făcut onoare ori cărui barou strein, atât din punctul de vedere al talentului cât și al cunoștințelor juridice, iar colecțiile noastre de jurisprudențe cuprind hotărâri cu motivări strălucite și în nimic inferioare hotărârilor judecătorești streine. Cu toate acestea, trebuie să recunoaștem că, încrederea în Justiție, în formă desăvârșită, este greu de realizat și aceasta nu numai din cauza lipsurilor ce ar fi existând din partea organelor însărcinate cu distribuirea justiției și insuficienței inerente judecătorești omenești, dar știința dreptului, prin ea însăși, prezintă, în aplicațiunea ei practică, dificultăți cari sporesc cauzele de nelcredere în verdictul Justiției. În adevăr, toți cei cari ne îndelnicim, sub o formă oarecare, cu această știință, știm că în drept, ca și în științele morale în general, nu se raționează pe bază de principii și reguli de o exactitate riguroasă ca în științele pure, cum sunt matematicile. În afară de câteva principii fundamentale cari au dobândit titlul de axiome juridice, mai departe, totul aproape este susceptibil de discuțiune și se controversează. De aci, în mod firesc, naște îndoiala în soluțiuni și prin consecință, nesiguranța în triumful dreptății. Este destul să ne aruncăm privirile aspra primelor articole din codul civil, acelea cu cari, dintr'o discutată clasificare, se întâlnește mai întâiu studentul începător, ca să simțim imediat marile dificultăți de aplicațiune ale științei dreptului.

Câte discuțiuni nu ridică astfel, aplicarea principului neretroactivității legilor la diversele materii ale dreptului, cum și cunoscuta teorie a statutelor și tot așa problema atât de interesantă a personalității persoanelor morale ori juridice în privința cărora somități din lumea juridică susțin teze și doctrine diametral opuse.

Toate aceste greutăți de interpretarea legilor, au făcut cu drept cuvânt, pe cunoscutul juriconsult Belgian ca, în comonra lui juridică, să zică desigur nu fără amărăciune și spre a-și justifica, poate, unele contraziceri, că «dreptul este o mare de îndoeli». Relevăm acestea fiindcă, cu spiritul de critică, foarte sever de la noi în toate direcțiile, fără de altfel ca să fi putut obția în schimb îndreptări măcar din partea criticilor, nu ste ținut seama în critica hotărârilor judecătorești de toaa elementele și dificultățile soluțiilor date și astfel, ste ajuns câte odată să se transforme o soluțiune poaa-îndoelnică, în echitate. dar dată într'o chestie discutabilă și controversată în drept, într'o pretinsă nedreptate atribuită lipsurilor de tot felul, din partea corpului judecătoreesc. Este deci incontestabil că, în caracterul, puțin științific al dreptului rezidă cauza primordială a variațiunelor jurisprudenței. Remediul, evident numai parțial al acestei dificultăți inevitabile, nu poate fi găsit în prim loc decât într'o legislațiune cât mai complectă și mai clară și care să corespundă noilor cerințe ale vieții economico-sociale cum și în cultura juridico-socială a acelor care colaborează la distribuirea justiției; cultura care să le permită a aprecia rostul, filosofia diverselor instituțiuni juridice și deci modul cum ele trebuiesc să-și găsească aplicațiunea în viața de toate zilele. O frumoasă cultură juridică la un avocat îi va permite precizarea și sintetizarea punctelor

de fapt și de drept ce interesează soluțiunea cauzei, fără dezvoltări inutile cari răpesc un timp prețios atât avocatului cât și magistratului; în special în afacerile venite înaintea Curții de Casație, cultura juridică va înlesni formularea exactă a motivelor de recurs, fără a insista de prisos în amănuntele faptelor cari întunecă mai mult chestiunea de drept; tot odată va evita de a se confunda în același motiv de recurs, excesul de putere, care apare prea adese ori în recursuri, ca o clauză de stil, cu violările de lege și omisiunile esențiale; iar judecătorului, cultura juridică îi va permite ca să vadă afacerea judecătorului sale, în liniile ei mari, mai de sus, ca de pe catedră, înlăturând tot ceea ce după expresiunea unui jurist, s'ar putea numi arcele juridice.

Tot numai cu înlesnirea dată de cultură se va putea motiva în mod juridic, și convingător soluțiunea dată, dacă nu pentru justițiabil, strein de cunoștințele juridice cel puțin pentru avocat, care la rândul său, va lumina pe client că, hotărârea s'a dat așa cum trebuia să fie dată, iar nu prin considerațiuni străine cauzei. De altă parte, și tot ca o înlesnire spre același scop, judecata, în complexitatea ei, fiind rezultatul unei munci în comun la care colaborează magistrații și baroul urmează, în mod natural, pentru ca această muncă colectivă să fie spornică și tot odată și plăcută, ca ea să se desășure într-o atmosferă de încredere și stimă reciprocă, lucru la care se poate ajunge mai ușor prin apropierea raporturilor sociale dintre magistrați și avocați. Streini cu desăvârșire de bară, luptând și unii și alții cu neînduplecare dar și cu rezerva survenită pentru triumful dreptății, magistrații și avocații ar putea totuși păstra în raporturile private, relațiuni de amicitie sinceră care le-ar îndulci cu mult viața de muncă ce petrec în comun. Să sperăm D-lor că vremurile mari ce trăim și cari au adus rezultatul sublim pentru noi al întregirii neamului Românesc, vor desăvârși toate reformele impuse de necesități inexorabile; că, după studii serioase se va întocmi o legislațiune unitară pentru întreg teritoriul național care să desăvârșească unitatea politică și să corespundă progresului timpului și noilor cerințe sociale. Și pe temeiul ei, magistrații și avocații muncind stăruitor, deasupra oportunistului și materialistului dominant de azi, vor căuta prin toată activitatea lor să tindă către dreptate și adevăr, în interesul superior al Justiției.

Cuvântarea d-lui Prim-președinte Victor Romniceanu

Domnilor,

Ajungând la culmea carierei judecătorești, cel dântăi gând al meu se îndreaptă la Majestatea sa Regele, care mi-a făcut însemnata onoare să-mi încredințeze cel mai înalt loc în magistratura țării.

Regelui glorios, care prin eroismul vitezei noastre armate a realizat unirea tuturor românilor și a făcut din România o țară mare și cea mai frumoasă între toate, mă simt dator să-i aduc omagiile mele de recunoștință și devotament.

Mulțumesc de asemenea Guvernului care a propus M. S. Regelui numirea mea în acest post.

Domnilor,

Sunt foarte mișcat de semnele de simpatie ce mi

arătați, de cuvintele elogioase ce mi-ați adresat. Vă mulțumesc tuturor din suflet și vă exprim sincera și via mea recunoștință. Permiteți-mi însă să cred, că aceste sentimente v'au fost inspirate mai puțin de meritele mele reale decât de amicitia care este natural să ne unească când lucrăm împreună de un timp așa de îndelungat pentru realizarea aceluiaș scop și atingerea aceluiaș ideal.

Domnilor, iubiți colegi, prețuiesc în cel mai mare grad amicitia și stima dv. și am o vie dorință ca legăturile dintre noi să fie cât mai strânse și apropiate. Doresc aceasta mai ales în interesul bunului mers al Justiției pe care suntem chemați să o distribuim. În adevăr, în numeroasele chestiuni ce ni se prezintă mai în tot deauna se ivesc controverse și îndoeli, de aceia s'a și zis că „dreptul este o mare de îndoeli“; în știința dreptului nu găsim aceeași certitudine ca în științele esacte. Adeseori vedem două teze absolut opuse, susținute cu aceeași convingere, cu același talent, cu aceeași pasiune, deși numai una din ele este cea adevărată. Adevărul însă nu poate să reiasă, decât dintr'o discuțiune liberă și conștiincioasă, care nu se poate face cu folos, dacă între cei ce iau parte la dânsa nu domnește o stimă desăvârșită și acea preveniență pe care o dă amicitia, care nu exclude însă tăria convingerei.

Nu pot decât să constat cu bucurie că o asemenea armonie a domnit în totdeauna între membrii acestei Curți, și sunt convins că va domni și în viitor, așa ca această înaltă instituțiune să-și poată îndeplini însemnata sa misiune cu aceeași autoritate ca și până acum.

Domnilor Avocați,

Am avut în totdeauna cea mai înaltă stimă pentru corpul pe care îl reprezentați cu atâta distincțiune, atât din cauza nobleței profesiei cât și din cauza imenselor servicii ce aduceți justiției. Față cu numărul considerabil al afacerilor de rezolvat, noi magistrații nu am putea să ne îndeplinim înalta noastră misiune, dacă D-v. cu întinsele cunoștințe juridice și experiența ce posedați, n'ați depune toată munca și inteligența D-v. ca să ne înlesniți deslegarea dificlelor chestiuni de fapt și de drept ce ni se prezintă.

D-v. sunteți colaboratorii magistraților și cu drept cuvânt s'a zis că dacă noi judecătorii pronunțăm oracolele justiției, D-v. sunteți cei cari le preparați. De aceia voi zice și eu că Baroul are dreptul la toată stima și respectul nostru.

Domnilor, îmi dau seama cât de dificilă mi-a făcut sarcina onoratul meu predecesor și respectat amic. Cu întinsele D-salle cunoștințe juridice, cu judecata D-sale dreaptă și sigură, cu caracterul D-sale demn, fără să fie rigid, cu afabilitatea care-i este naturală, în fine cu toate virtuțile pe care i le cunoaștem, a ridicat atât de sus prestigiul magistra-

turai încât pot să zic că nici odată această Înaltă Curte n'a fost prezidată cu mai multă distincțiune și competență.

Astfel se explică de ce retragerea D-sale este de toți și mai ales de noi colegii, atât de mult simțită și regretată! Față însă de inflexibilitatea legii pentru punerea din oficiu a magistraților în pozițiune de a-și exercita dreptul la pensiuine, nu putem decât să ne înclinăm și să-i transmitem de aci odată cu salutul nostru espresiunea sentimentelor de înaltă stimă, de amicitie și de recunoștință ce-i vom păstra și în viitor. Avem totuși satisfacțiunea că D-sa rămâne tot între noi; păstrându-și în mod onorific gradul și rangul său, și avem speranța că ne va face onoarea să participe cât de des la lucrările Curții, în adunările sale generale, așa cum îl îndreptățește legea.

În fața unei cariere atât de strălucită, sarcina mea devine în adevăr dificilă; dar Domnilor, dacă în îndeplinirea atribuțiunilor înaltului post la care sunt chemat nu pot să aduc aceiași erudițiune și distinse calități, aduc însă o egală iubire de dreptate și de adevăr, acelaș sentiment al datoriei, toată puterea de muncă ce îmi rămâne și dorința fără margini de care sunt însuflețit ca să văd ridicându-se cât mai sus prestigiul magistraturei noastre, și încrederea tuturor în justiția țarei noastre, și am convingerea că cu ajutorul D-v. vom putea desăvârși opera ce avem de îndeplinit.

Domnilor, cu toții, avocați și magistrați lucrăm pentru ridicarea și întărirea justiției. Când justiția este destul de puternic constituită, ca să poată desfide toate influențele, ea este un paladium al tuturor drepturilor. Când din contra, dintr'o cauză oare care ea este turburată în funcțiunea sa sfântă, siguranța, viața, onoarea persoanelor, proprietățile lor, toate aceste drepturi, toate aceste bunuri pe cari omul le aduce născând sau pe cari le cucerește prin muncă și cari se rezumă într'un singur cuvânt: „libertatea”, toate ar fi lăsate fără apărare la discrețiunea violenței și arbitrariului.

Este și mai rea atunci când justiția este condamnată la o neputință absolută, când forța primează dreptul. Dacă cu toată îndulcirea moravurilor, printr'o civilizațiune neîncetat progresivă ne-a fost dat să asistăm la această înspăimântătoare deslănțuire a forței brutale pe care o numim „războiul”, ultima urmă a judecăței lui Dumnezeu, dacă avusem durerea de a vedea casele noastre incendiate, după ce au fost jefuite, câmpiile devastate și fii țarei uciși sau mutilați, dacă într'un cuvânt au existat pentru omenire asemenea zile blestemate, cauza este că până acum nu s'a găsit mijlocul de a constitui o jurisdicțiune destul de desinteresată ca să se pronunțe asupra conflictelor internaționale, destul de puternică ca să impună respectul deciziunilor sale. Să sperăm că ceace până astăzi ni se

părea o chimeră, se va putea realiza, de pactul națiunilor, de acei oameni de elită cu sentimente atât de înalte și generoase, care își dau toate silințele ca să întemeieze lumea viitoare pe principii de dreptate și de adevăr.

Să sperăm că forța după ce ne-a făcut să-i auzim glasul prin formidabilele unelte de război perfecționate, va muri în fine de pleură și că această voce i va fi cântecul lebedei, iar în locul ei să dea Dumnezeu ca Justiția să întindă în curând mâna sa civilizatoare și binefăcătoare asupra frontierelor ca și asupra interiorului statelor.

Principiul separațiunii puterilor Statului⁽¹⁾

Știința politică nu s'a mulțumit numai să caute și să definească misiunea generală a Statului dar să-și dea și seamă de diferitele funcțiuni constituind suveranitatea și principalele modalități ale acțiunii sale. Ea a întâlnit peste tot și în toate timpurile Statul: legislator, administrator și judecător și a avut în vedere aceste funcțiuni când din punctul de vedere al unității, când din acela al diversității lor.

Știința politică a căutat a le și distinge, defini și a regula organizarea și funcționarea lor. De aci a născut acea teorie fundamentală, a *principiului separațiunii puterilor*.

Origina principiului separațiunii puterilor trebuie căutată succesiv în instituțiunile politice, în autori, în istoria dreptului și a doctrinelor.

Știința politică întebându-se de ce separațiunea puterilor n'a fost cunoscută în antichitate răspunde că anticii n'au avut noțiunea drepturilor individuale.

Antichitatea a confundat scopul Statului cu acela al societății, privindu-l ca un idol de la care atârna fericirea universală. Individul era sacrificat și numai Statul întrunea toate puterile; suveranitatea sa nu suporta nici o limită, omnipotența sa era absolută.

De altă parte, această suveranitate chiar confundată cu a tot-puternicia era privilegiul unei clase foarte restrâns, mândră de drepturile sale, imensa majoritate a indivizilor fiind redusă la sclavie.

Separațiunea puterilor n'a existat nici în evul mediu, confuziunea lor fiind complectă în tot acest interval de timp. Regele era suveranul suprem, el era în acelaș timp: legislator, administrator și judecător.

Teoria fundamentală a separațiunii puterilor a fost scoasă la iveală de Locke în Anglia și de Montesquieu în Franța, care, în special, transformând elementele produse de filosoful englez Locke, a creiat un sistem complect pe temeiul căruia a formulat principiul separațiunii puterilor, ce a reușit a se populariza în așa fel în cât a dominat toate constituțiunile moderne; într'ânsul s'a găsit mai bine stabilite garanții în favoarea libertății și a siguranței cetățenilor prin repartizare de funcțiuni ale Statului și o anumită colaborare a organelor lui.

¹⁾ A se vedea «Curierul Judiciar» No. 7/1919, p. 71 referitor la autorii citați și ca urmare a studiului întreprins. În această din urmă privință este de reținut observațiunea că deseale repetiri sunt inevitabile și firești atunci când facem un examen de ansamblu și de detaliu a unui principiu fundamental de drept constituțional, ce suntem obligați a trata din punct de vedere social, politic și juridic.

* Montesquieu s'a ocupat mai întâi de formele de guvernământ și după aceea de principiul separațiunii puterilor.

Idealul libertății politice pentru el rezida în aceea-ce numea el guvernământul moderat și o reprezentare populară, *sub condițiunea însă de a nu se abuza de putere.*

„Este o experiență eternă, spune Montesquieu, ca ori ce om care dispune de putere să fie tentat să abuzeze „dar nu poate să meargă de cât până acolo unde găsește limită.

„Pentru a nu putea abuza de putere, trebuie ca „printr'o firească dispozițiune a lucrurilor, puterea să „oprească puterea“.

După acest pasagiu urmează în geniala operă a lui Montesquieu „*Esprit des lois*“ un examen aprofundat al constituțiunii engleze, de unde a extras acele principii ce i-au permis între altele să formuleze și celebra formulă a principiului separațiunii puterilor, admisă de la 1789 ca un principiu fundamental de drept public, pe care el a prezentat-o sub o formă ce a rămas definitivă până în zilele noastre, impunându-se atât prin perfecțiunea stilului, cât și prin profunziunea ideilor și soliditatea bazei sale.

Montesquieu a conceput-o astfel : «nu există libertate dacă puterea de a judeca nu este separată de puterea legislativă și de cea executivă. Dacă ar fi unită de puterea legislativă, forța de viață și de libertate a cetățenilor ar fi arbitrară, căci judecătorul ar fi legislator. Dacă ar fi unită de cea executivă, judecătorul ar putea avea forța unui opresor.

Montesquieu, deci, a privit puterile ca funcțiuni principale dar și distincte în același timp, ca o emanațiune a suveranității și pe cari statele moderne le-a încredințat unor organe ce, în spiritul conceput de autorul principiului, trebuie să fie independente.

Dela 1789, acest principiu, după cum am mai văzut și în expunerile din trecut, a devenit în Europa continentală o dogmă fundamentală a științei politice ; el este trecut chiar în preambulul Constituțiunii franceze din 1791, care în aplauzele entuziaste ale adunării Constituante a proclamat solemn : „că orice societate în care garanția drepturilor nu este asigurată, nici separațiunea puterilor determinată, nu are o constituțiune“.

Principiul acesta al cărui fundament nu se discută, împrumutat din Anglia, țara clasică a separațiunii puterilor, a trecut prin revoluțiunile succesive ce s'au produs în Statele-Unite în periodul dela 1787—1789 ; în Franța în periodul 1789—1791, în Belgia în periodul dela 1830—1831, el a provocat totuși un mare dezacord în privința limitelor și întinderii aplicațiunii în toate aceste țări ; desacord ce-și găsește o explicațiune din mai multe puncte de vedere. Instituțiunile engleze au fost revelate lumii și în special Americii și Franței de către Montesquieu și discipolii săi, Blackstone și Delolme.

Montesquieu și școala sa sau preocupat exclusiv a face să se cunoască aspectul exterior și mecanismul instituțiunilor engleze, fără a pune în evidență esența intimă a acestor instituțiuni a căror evoluțiune s'a făcut din timpurile cele mai îndepărtate în mod lent și metodic. Ele sunt, cum spune d-l Disescu, rezultatul fatal al împrejurărilor în care a trăit și trăește societatea engleză iar nicidecum fructul improvizat al imaginațiunii vremii legiuitor. Ele au rămas în forma lor de tradițiuni moștenite din generații în generație. Amintirea și uzul zilnic le-au săpat în viața poporului. Și atât de adânc au fost săpate în cât nici o constituție din lume nu a fost mai puțin violată de cât constituția

engleză ; ea se modifică treptat dela sine în evoluțiunea timpului și după nevoile ce se ivesc.

În afară de tradiție, instituțiunile engleze au găsit un scut puternic în o adevărată opiniune publică, în spiritul căreia este adânc împlântat respectul de legi, cultul și respectul pentru justiție în așa fel în cât ei asociază ideile de putere, de demnitate și de superioritate intelectuală cu funcțiunea judecătorească.

Din aceste puncte de vedere ne explicăm cum principiul separațiunii trecând prin imitațiune și în ascemenea condițiuni din Anglia în celelalte State a primit aplicațiuni diferite ; deosebiri ce s'au accentuat încă și mai mult și prin faptul că moravurile politice și sociale fiind speciale fie-cărui Stat în parte, în mod firesc au variat dela popor la popor. De altă parte fiind admis și la epoce diferite «ca o modalitate de viață politică» cum și-a zis așa de frumos de Sismondi, a evoluat cu trebuințele politice ale fie-cărui Stat în parte, purtând marca caracteristică a societății politice ce el a admis ca principiu fundamental al ei.

Dacă în această privință urmărim istoria politică a Franței, constatăm că dela 1789 până la 1875 — adică 86 de ani — ea a fost teatrul unor continue frământări și revoluțiuni, timp în care principiul separațiunii puterilor a suferit continuu schimbări și modificări atât în înțelesul cât și în aplicațiunea lui. Astfel de unde pe temeiul principiilor dela 1789 trecute după cum am văzut, în preambulul constituțiunii din 1791, puterea judecătorească (a căreia independență era complet asigurată prin electivitatea magistratilor) este recunoscută și rânduită prin treburile constituționale ale Statului ; trece, prin constituțiunea dela 1875 (eșită din transacțiunea dintre orleaniști și republicani și cari s'au abținut, fiind date împrejurările speciale în care transacțiunea s'a făcut, de ori-ce declarațiune de principii) ca simplă autoritate judecătorească sub dependența directă a puterii executive, reducând-o, după cum toți publiciștii se exprimă curent astăzi în Franța, la rangul de simplă funcțiune. Dacă constituțiunea din 1875, care este și astăzi în vigoare în Franța a făcut (după cum vom avea ocaziunea a o dovedi cu prisosință ulterior) o operă care de atunci și până astăzi a făcut nenorocirea magistraturei franceze, cel puțin ea a avut meritul sincerității în acest sens că francezii nevoind să trăiască sub masca ipocriziei — după cum acesta s'a întâmplat la noi — au sancționat acea stare de fapt după care, în disprețul principiilor constituționale până atunci existente, puterea judecătorească era complet paralizată în acțiunea ei ca putere constituțională, suferind completamente influența și despotizmul celorlalte două puteri — executivă și legiuitoare — ce dela 1875 până astăzi au rămas în Franța singurele puteri constituționale recunoscute.

Și pentru că probitatea cea mai elementară ne obligă a nu face acuzațiuni nefondate, voi documenta la timp și în ordinea expunerii ce mi-am propus a face, temeinicia acestor afirmațiuni.

* * *

În Statele-Unite principiul separațiunii puterilor, aplicat în spiritul operilor lui Montesquieu, Locke, Blackstone, etc. a primit cu totul o altă aplicațiune.

După cum am mai văzut, în Statele-Unite, care au primit numai o educațiune în spirit englez, s'a ajuns după 168 de ani, cu tot sistemul despotice de colonizare engleză, ca ideile și principiile de adevărată libertate aplicate în Anglia, să pătrundă, să se adapteze și să se asimileze în America mai iute decât coloniștii ei se

asteptau. Astfel se explică, după cum am văzut, mișcarea de emancipare de sub tutela engleză, ce a sfârșit prin completa independență a Statelor-Unite, care, prin Convențiunea dela 1787, hotărăște unirea, iar prin actul de la 1789 promulgă Constituțiunea federală. Aplicarea sinceră și imediată a Constituțiunei pe principiul separațiunei puterilor, a dat în așa fel roade încât după câțiva ani, la 1798, se acordă puterei judecătorești o complectă autonomie în toate statele federale cu dreptul nu numai de a controla legile, legalitatea ordonanțelor și regulamentelor administrative, dar și constituționalitatea legilor, atât federale cât și naționale. Această prerogativă este atribuită oricărui tribunal federal sau instanță judecătorească locală și se rezolvă în ultima instanță de Curtea supremă, care poate impune fiecărui Stat a se supune legilor comune și Constituțiunei. Și am văzut cum de mai mult de un secol puterea judecătorească exercitându-și rolul de păzitoare a Constituțiunei a reușit ca să dobândească în America o autoritate considerabilă, și să devie tot deodată garanția cea mai prețioasă a tuturor libertăților publice și private.

* * *

În Belgia, terenul pentru așezarea puterii judecătorești pe baze solide, era mai bine pregătit ca în orice alt Stat, deoarece pe lângă influența ce avut asupra acestui popor moravurile și spiritul englez, ei au mai avut pe lângă tradiția unei magistraturi conștientă de misiunea ei, dar și reale și practice aplicațiuni a principiului separațiunei puterilor.

Astfel până la unirea ce a avut loc în 1828, a dominat în principatul Liege principiul separațiunei prin despărțirea funcțiunilor și atribuțiunilor judiciare de cele guvernamentale și administrative.

În afară de acestea legea fundamentală olandeză impusă prin tractatul din Paris, din 30 Mai 1814, pe urma înfrângerii lui Napoleon, a produs de asemenea un rezultat fericit pentru belgieni căci i-a inițiat la viața politică, ceea ce i-a făcut apti să primească toată influența curenților de libertate ce au agitat Europa occidentală până atunci și aproape fără întrerupere dela 1789.

Că și influența dreptului public francez a fost foarte mare în Belgia se mai explică prin cea înrăuire care a permis a se zice că ea datorează Franței uniformitatea legilor, administrațiunei și tribunalelor sale, și fixarea și limitarea de atribuțiuni ale puterilor publice, fără de cari nu este nici unitate, nici forță în guvernământ și în națiune.

Lucrările congresului național belgian din 1830-1831, se văd de altfel considerabil influențate de cea credință în libertate care era atât de adânc înrădăcinată în spiritul și conștiința belgienilor, în cât cu ocaziunea votării textelor chemate a le sancționa (și în special art. 25 al Constituțiunei care proclamă că toate puterile emană dela națiune) s'a admis ca regulă de interpretare că în cazul când în discuțiune sunt în atingere drepturile autorității față de acelea ale libertății, să se dea precădere libertății asupra puterii.

Spiritul acesta care a fost dominant, mai învederează încă cât de adânc au fost influențați belgienii de garanțiile luate în favoarea libertății în Anglia și Statele-Unite și de cari au ținut în așa fel seamă, în cât ne explicăm de ce instituțiunile politice și sociale ale acestor state i-au servit de model.

Raportat asupra principiului separațiunei puterilor Statului în Belgia, constatăm, pentru a încheia, că constituțiunea sa a precizat condițiunile realizării lui, a determinat adevărata sa însemnătate și că neînțelegând

a izola complectamente puterile Statului, i-a adus temperamentele pe cari tradițiunile și moravurile politice și sociale speciale belgienilor le impuneau, făcând oarecum din teoria separațiunei puterilor mai mult o regulă experimentală, de cât una abstractă și absolută.

În această privință vedem explicațiunea constatărei făcută de autorul englez Dicey, care vorbind de constituțiunea belgiană zice că este copia cea mai apropiată de originalul englez, căci într'ansa se găsește accentuarea categorică a celor trei puteri, ca o reacțiune necesară în potriva teoriilor dominante, dar și schimbătoare ce s'au produs până la 1831 în Franța după cum deja mai sus am văzut.

Și o dovadă deplină că privitor la principiul separațiunei, constituțiunea belgiană a devenit copia fidelă a celei engleze, o găsim în faptul că congresul național belgian apreciând că puterea judecătorească este și calificată a rezista ca cea mai bine pregătită contra arbitrajului guvernamental, (balanța puterilor înclinând de partea justiției), n'a mai găsit necesar ca o garanție mai mult în favoarea libertății să înscrie în favoarea puterilor judecătorești în constituție dreptul acesteia de a cerceta sau refuza aplicațiunea legilor anti-constituționale, întrucât ca și la englezi, exista în tradiție și în moravurile poporului belgian atât cultul și respectul pentru legi cât și pentru judecătorii cari o interpretă, în atribuțiunile căreia puterea legiuitoare și executivă niciodată n'a încălecat și unde a fost firese, dar, ca inamovibilitatea să fie o suficientă garanție pentru a asigura atât independența magistratului cât și pentru a salvarda înaltele interese sociale ce-i erau încredințate.

Acestea zise, ne explicăm acum și de ce principiul separațiunei puterilor formulat de Montesquieu (aplicat după tipul englez aproape concomitent în America și în Franța și la 1831 în Belgia) nu s'a putut păstra în Franța; el menținându-se și aplicându-se cu rezultate fericite numai în țări ca America și Belgia unde există o justiție conștientă de menirea ei și unde independența puterii judecătorești a fost totdeauna o realitate atât în principiu cât și de fapt; ceea ce nu era cazul pentru Franța unde, afară de oarecari intervale foarte scurte de timp dela 1879 până astăzi, această independență nu i s'a atribuit.

* * *

Trecem acum la aplicarea principiului separațiunii puterilor în România.

Pentru aceasta referindu-ne la datele ce împrumutăm din autorizatul curs de drept public al d-lui Disescu, vom împărți în două perioade evoluțiunea politică ce s'a urmat în această privință la noi: 1) aceea a vechiului nostru drept public dela 1832 și până la 1866; 2) aceea a actualului nostru drept public dela 1866 și până în prezent.

Pentru a putea aprecia mai bine valoarea politică și juridică a vechiului nostru drept public, este necesar să fim bine fixați asupra definițiunei constituțiunei moderne.

Redusă la cea mai simplă a ei expresiune, constituțiunea tinde la organizarea suveranității naționale a unui Stat, denumit și societate politică; neatârarea de orice voință străină, pentru ca statul să-și exercite acest drept, constituie caracterul său esențial; autonomia externă și internă îi formează elementele.

În prima perioadă principiul separațiunei puterilor a fost introdus pentru întâia oară de regulamentul organic, când ne găseam sub protectoratul Rusiei; el nu poate însă să fie luat în considerațiune din punctul de vedere al principiului enunțat, căci nu este rezultatul unei opere

constituționale ca expresiune a suveranității naționale, acest reglement organic fiind-ne impus de străini.

Avem după acesta mișcarea dela 1848 care a proclamat un guvern provizoriu și a promulgat o constituție cu declarațiuni de drepturi și o organizare politică pe bazele regimului reprezentativ.

Această constituție a fost însă înlocuită după trecerea unui scurt interval de timp prin convențiunea pe șapte ani încheiată între Turcia, care a violat în acelaș timp principiile autonomiei stabilite la 1848.

Prin tratatul din Paris, reintră în vigoare dreptul public român dela 1848; însă în loc ca Principatele să mai fie puse sub protectoratul exclusiv al Rusiei trece sub garanția colectivă a celor șapte puteri semnatare ale tratatului.

Convocându-se, conform acestui tratat, divanurile ad-hoc ale ambelor principate, s'a elaborat acel program prin care se cerea: respectarea autonomiei principatelor, unirea lor într'un singur stat, alegerea unui principe străin și organizarea regimului constituțional cu un guvern reprezentativ.

După aceasta s'a semnat la Paris convențiunea din 1858, după care, adoptându-se propunerile divanurilor ad-hoc, România a luat fizionomia statelor europene moderne. Cu toate acestea, însă, și pentru aceiași rațiune ca și a acelor invocate pentru regulamentul organic nu putem considera și recunoaște din punct de vedere al principiilor dreptului public modern, opera convențiunii din 1858, de oarece ne-a fost și ea impusă de străini.

Convențiunea din 1858 a rămas în vigoare până la Iulie 1864 când, sub Vodă Cuza, prin lovitura de stat s'a promulgat statutul, confirmat prin plebiscit de țară și recunoscut în urmă de puterile semnatare ale Convențiunii din Paris.

Statutul declară că Convențiunea din Paris rămâne legea fundamentală a României și pentru a considera ca operă națională constituțiunea ce s'a promulgat, s'au reprodus într'ansa textele convențiunii prin care se admitea principiul separațiunii puterilor după modul propus de divanurile ad-hoc din 1856.

Nici statutul n'a avut lungă durată căci la 1866, în urma dețronării lui Cuza, locotenența domnească înaintează Camerei deputaților, care forma adunarea constituantă, un nou proiect de constituție, care prin art. 31 și urm. proclamă formal principiul separațiunii puterilor după modelul constituțiunii belgiene și al țărilor dela cari constituțiunea aceasta s'a înspirat.

Pentru prima oară astfel România dobândește prin propria sa autonomie națională o constituție modernă.

Din cele expuse rezultă că principiul separațiunii puterilor, statornicit în organizațiunea noastră constituțională de astăzi, nu este, după cum s'a susținut de unii, în tradițiunea țării noastre; el nu poate fi luat în considerațiune conform principiilor moderne de drept public după modul cum a fost statornicit prin regulamentul organic și legiunile ce s'au urmat până la statut (sub care de altfel n'a avut decât o scurtă aplicațiune).

Ast-fel fiind, teoria constituțională a separațiunii puterilor, trece numai sub imperiul constituției din 1866, în rândul adevăratelor principii ale dreptului public modern, dată dela care o putem numai considera ca formând baza organizațiunii noastre fundamentale de astăzi.

* * *

Venim acum la a doua perioadă, aceea dela 1866 până în timpurile de față.

Vom examina în această perioadă spiritul în care

constituțiunea noastră a admis principiul separațiunii puterilor și după aceasta aplicațiunea practică ce-i s'a dat.

D-l Disescu luând în considerațiune teoriile acelor cari s'au ocupat de organizațiunile politice și de distincțiunile ce trebuiesc făcute pentru ca o constituțiune să fie conformă cu știința dreptului public, face o subtilă și admirabilă analiză pentru a ajunge în urmă a caracteriza constituția noastră din 1866. D-sa ne spune: „Constituțiunile trebuiesc să derivă din dezvoltările progresive ale drepturilor individuale în seria timpului și sub influența diferitelor împrejurări; să fie impuse de o necesitate logică; să fie dogmatice, adică născute la un moment dat din voința poporului, fie această voință manifestarea unei conștiințe naționale, cum este constituția franceză din 1791, fie această voință ecoul unei concepțiuni individuale, cum este constituția noastră din 1866 care nu se poate susține că este esită din conștiința națională. Atunci mai mult de cât astăzi națiunea nu prea avea conștiința de drepturile și libertățile acolo înscrise. Astăzi chiar, și încă sunt drepturi conferite poporului de care nu se prevalează. Cu drept cuvânt, dar, Aristide Pascal, raportorul constituțiunii din 1866, a putut zice: constituțiunea cea nouă este un monument ridicat viitorului!”

Înlăturând dar tradiția, luând în considerațiune condițiunile în cari am adoptat constituția din 1866, care este prototipul constituțiunii belgiene, și constatând, de altă parte, că principiul separațiunii n'a fost statornicit în constituția noastră în formule precise atunci când l'am adoptat, ne întrebăm acum: după ce norme ne vom conduce pentru a-i da o aplicațiune conformă spiritului și textului constituțiunii?

Pentru a da răspunsul la această întrebare o distincțiune și o discuțiune deosebită trebuiesc făcută la noi între teorie și aplicațiunea ei practică.

În teorie vom putea ușor zice că principiul și spiritul constituțiunii noastre, privitor la teoria separațiunii puterilor, nu este altul de cât acela al constituțiunii belgiene, din 1831 față de art. 107 al constituției belgiene cu o desebire ce este proprie constituțiunii românești (după cum ulterior vom vedea) ale cărui origine și izvoare nu sunt altele de cât acelea ale dreptului public belgian, în amănuntele cărora am intrat, și din complexul cărora rezultă că un dublu principiu a fost admis la noi de știința politică: *separațiunea puterilor și împărțirea lor tripartită în legislativă, executivă și judecătorească*. Autorii dreptului public român și întreaga doctrină ce ei au profesat sunt de acord a recunoaște că separațiunea puterilor a fost recunoscută și admisă ca o condițiune esențială a libertății și confuziunea puterilor ca o cauză de tiranie; considerându-se că o putere unică, fie că ar aparține unui individ, unei clase ori unui partid, nu se poate nici odată menține în limitele drepturilor și atribuțiilor sale;

Confuziunea vroită a puterilor este, după cum ne spune d-l Disescu, masca de care despotismul se îmbracă, strigând libertate, dar înăbușind libertatea; strigând legalitate dar violând nerușinat legea!

Mai înainte de a încheia voi expune cele două păreri teoretice asupra separațiunii puterilor, aceea a d-lui Disescu și a eminentului său elev, d. Dașcovici, care se pronunță asupra chestiunii cu ocaziunea premiului ce i s'a atribuit și pe care prin concurs d. Disescu l'a instituit în această privință.

D. Dașcovici întrebându-se ce înseamnă în fond „principiu”, dacă este invenția vre-unui jurist transformată în dogmă constituțională, universal și identic in-

țelesă în toate statele, o dispozițiune de lege categorică, care nu se poate nesocoti cu o iotă și nu se poate aplica prin aproximațiune, răspunde: „că este numai o formulă de doctrină, *fruct al victoriilor omenești în lupta pentru libertate și legalitate: este remediul pe care nevoia l'a impus în mod firesc atunci când confuziunea de puteri a devenit insuportabilă.*

„Născut din experiența fiecărei națiuni, principiul separațiunii a ajuns să fie o modalitate de viață politică foarte elastică, evoluând cu trebuințele politice ale Statului și purtând semnele caracteristice societății în sensul căreia a apărut. Relativ ca orice operă omenească, principiul separațiunii a evoluat și evoluează în sânul societăților, tinzând spre perfecțiune.

„Considerat în el însuși principiul n'are nici o valoare, scopul său fiind totul și numai după rezultatul obținut putându-i-se aprecia valoarea. Va fi interdependență ori izolare complectă între puteri, sau una va avea rol moderat față de celelalte, este indiferent căci aplicarea nu prețuește mai mult decât rezultatul obținut. Ce valoare poate avea o aplicare într'adevăr perfectă — așa cum a prezentat-o mintea în mod ideal — a principiului, dacă drept rezultat libertatea n'ar fi asigurată? Și, dimpotrivă, ce importanță are faptul că aplicarea principiului nu este ideală, dacă libertatea se bucură de cele mai desăvârșite garanții posibile în clipa respectivă?”

D-I Disescu, singur autor și glas autorizat, care a creiat doctrina română în materie de drept public, ne dă definițiunea principiului separațiunii puterilor; pentru acesta D-sa se depărtează cu drept cuvânt de școala franceză a căreia concepțiune politică modernă este bine precizată prin constituțiunea din 1875, se influențează de doctrina belgiană, după care principiul separațiunii puterilor nu este privit ca un principiu absolut și abstract dar în sensul că puterile statului trebuie să fie independente în oare-cari limite una de alta în exercițiul atribuțiilor ce le sunt conferite prin constituțiune, înclină în fine, în mod foarte accentuat, către doctrina constituțională a Statelor Unite (recunoscută ast-fel, cum zicem noi, de D-sa, a fi un izvor al actualului nostru drept public) după care, ca aplicațiune a principiului separațiunii puterilor, admite dreptul judecătorului să se pronunțe asupra caracterului de constituționalitate al legii și să refuze aplicarea acelora pe care le-ar declara anti-constituționale. Savantul autor al doctrinei române susține o atare teorie cu toate că constituțiunea română n'a reglementat chestiunea într'un text precis al său.

În acest spirit, credem, D-I Disescu a formulat teoria pe care o prezintă ast-fel:

„Puterea politică și socială, personalitatea Statului, una și indivizibilă în sine, în exercițiul său este încredințată mai multor organe. De aci și pluralitatea puterilor Statului, idee corespunzătoare pluralității organelor.

„Care-i limita de acțiune a fie-cărui organ? Sunt ele în legătură unele cu altele? Sunt ele izolate?”

„Au și o acțiune de control și influență reciprocă pe lângă acțiunea proprie și exclusivă? Nici un text de lege în legislațiunea română sau străină nu răspunde precis și lămurit acestor întrebări.

„Totuși, deosebitele organe în Stat sunt izolate fie care cu acțiunea „puterea“ sa proprie, sau armonizate, depinzând unele de altele s'au într'o condițiune mixtă: izolare din unele puncte de vedere, controlul și dependență din alte puncte de vedere.

„Ori-care ar fi natura separațiunii, dreptul individual și garanția constituțională trebuie pusela adăpostul a tot-puterniceii abuzive a ori-cărui organ al Statului”.

Astfel definită teoria separațiunii puterilor, suntem bucuroși a o admite cu această rezervă ce din nefericire suntem nevoiți a exprima că prin acțiunea și glasul său maestru—d-I Disescu care a făcut autoritate în chestiune de drept public timp de 56 ani de aplicațiune a teoriilor noastre constituționale—n'a reușit a readuce la respectul principiilor constituționale abuziva și despotica putere executivă care, în anumit interes politic, a provocat acea desăvârșită confuziune de putere reunită astă-zi în mâna acelei colectivități ce denumim: *partidele politice!*... și ne vedem cu atât mai calificați a face o atare reflexiune cu cât tot d-I Disescu ne spune că în aplicațiunile politice, studiul dreptului public este de cel mai mare folos căci servă de far conducător în mijlocul aparențelor și a curentelor greșite; el singur arată oamenilor de Stat calea ce trebuie să urmeze, căci ei mai mult de cât oricare alții trebuie să cunoască limitele puterilor ce au. Și, închee d-I Disescu, în această ordine de idei: dacă este bine ca fie care cetățean să știe care este datoria lui, cu atât mai mare cuvânt cel care vrea să guverneze, trebuie să-și cunoască țărmlul, căci greșelile mari cari se fac din ignoranță sunt tot atât de prejudiciabile ca și când ar fi făcute cu intenție.

Aceste spuse vom zice ca încheere, împreună cu autorii dreptului public român, în frunte cu d-I Disescu, că spiritul constituțiunii române este admirabil de bine caracterizat de acea gândire a raportorului constituțiunii care ne spunea că ea va servi viitorului ca un excelent mijloc de educațiune națională, și de acord și cu autorii dreptului public belgian, cari nu admit a face din principiul separațiunii o teorie abstractă și absolută, dar mai mult o teorie experimentală; de altă parte că organele puterile Statului, cu funcțiunile lor proprii și exclusive, au fost statornicite pe principiu de egalitate perfectă, dar de independență relativă în acest sens că s'a înlăturat izolarea complectă, menținându-se ca necesare acele legături și raporturi intime ce sunt firești atunci când punctele de contact între puteri se produc în tot momentul.

Odată chestiunea lămurită din punctul de vedere al principiilor moderne ale dreptului public, urmează să vedem cum a fost la noi aplicată teoria separațiunii puterilor și urmările la care s'a ajuns prin aplicarea ce i s'a dat.

Acesta va face obiectul numărului viitor.

N. C. SCHINA

REFORMA CODURILOR

O MARE NEDREPTATE!

Războiul European a făcut ca să se legifereze o serie de fapte, căutându-se ca să se repare relele în care trăia societatea, care, în timpuri normale, de abea vedea suferința altuia, creându-se din cauza nepăsării, stări care ar putea să înceteze printr'o legiferare în care principiile umanitare ar trebui să formeze un obiect de studiu continuu al omenirii.

De unde înainte de război, văduva care a trăit o viață întreagă cu defunctul ei soț, era gonită cu pietre dela succesiunea acestuia când venea în concurs cu colaterali, astăzi i se recunoaște acest drept într'o măsură oare care.

Art. 13 din legea autorizând luarea de măsuri în vederea stărei de război, cu privire la familia și averea

celor mobilizați, zice că văduva celui chemat sub arme are asupra bunurilor soțului ei încetat din viață *sub drapel*, un drept de moștenire a cărui întindere variază după numărul și gradul moștenitorilor.

Vedem că acest articol dă drept de moștenire soției mobilizatului când vine în concurs cu alți succesori cu condiție ca soțul ei să fi murit *sub drapel*, adică în stare de mobilizare.

Sunt însă cazuri când cel mobilizat nu a murit sub drapel, ci după demobilizare, acesta însă are atâtea boli, aglomerate din cauza războiului, atâtea răni, încât moare acasă, după demobilizare, *dar din cauza războiului*.

Vedem că omul nostru nu a murit *sub drapel*, ci bine, soția acestuia, care, rămasă singură acasă, a suferit toate vexațiunile jandarmului, toate batjocurile, toate soiurile de rechizițiuni, toate corvezile, care-și vede soțul venind acasă, după 3 ani de lipsă, slab și prăpădit, cu biletul de demobilizare în buzunar, un spectru a foamei și al suferinței, albit de mizerie și lipsă și care moare acasă la el, pe scândura lui de brad acoperită de un țol, trebuie dată afară de un colateral pe care, poate, nici defunctul nu l-a cunoscut.

Căci art. 13 o limpede, n'are clauze ambigue, nu e susceptibil de 2 înțelesuri, ci spune doar: „*sub drapel*”, prin urmare, în alt caz, nu!

Iată deci o nedreptate, o mare nedreptate, care trebuie reparată imediat.

Cuvântul „*sub drapel*” trebuie înlocuit prin „*din cauza războiului*” sau, mai drept și umanitar, dreptul de succesiune trebuie acordat tuturor soțiilor când vin în concurs cu colaterali.

Prin urmare, afară de mobilizați, este o nedreptate imensă — pe care Italia a îndreptat-o — ca soției, când vine în concurs cu colaterali, să nu i se recunoască un drept în averea la mărirea căreia a muncit o viață întreagă, umăr la umăr cu defunctul ei soț. Acesta murind, ea se vede, de odată, cu bucățița de pâine luată de la gură de către oamenii care nu au pus nimic în averea soțului ei, de niște oameni cu care, poate, soțul ei a trăit în dușmănie de moarte și care vor intra în drepturile acestuia.

Iată cum e societatea noastră! Ea e legată la ochi, trece pe lângă suferința altuia și nu vede nimic.

Iată după cât timp și după cât strigăt al oamenilor, se atrage atenția poporului orb, care e obligat să așeze temelii societății pe bază de dreptate adevărată.

Acum se scrie și se dă alarma!

Glasul celor care suferă trebuie auzit iar codul civil unificat al Imperiului român să nu mai cuprindă nedreptatea seculară care duce la ruină sufletele care au murit!

Legile de succesiune trebuiesc refăcute!

Ele trebuie să aibă la bază dreptatea care e cel mai sublim lucru din lume.

Dreptatea trebuie introdusă acolo unde cer necesitățile oamenilor, pentru că ea înlătură cauzele de nemulțumiri generale, care produce perturbări sociale adânci.

În viața unui magistrat la care lupta pentru dreptate și adevăr sunt cauze care-i produce preocupări continue, intervin stări de conștiință care-l fac să-i tremure și ardă mâna când are de pronunțat or îscălit o sentință care este bazată pe texte la alcătuirea cărora nu s'a avut în vedere dreptatea în cea mai largă măsură.

În această luptă sufletească am fost când am judecat procesul unei sătențe care cerea dreptul său.

Îi murise bărbatul după demobilizare, acasă, *dar din cauza războiului*.

Am dat legea înlături și i-am dat dreptate!
Lumea să mă judece dacă am făcut bine sau rău.

Herta

11 August, 1919

Traian Romulus Scriban
Judecător

Cei ce nu se mai întorc

„*Disparut în lupte*” este formula invariabilă cu care cancelariile regimentelor încheie foile matricole ale celor ce li s'au pierdut urma în războiul nostru. Este vorba de gloata anonimilor morți pentru țară, înmormântați lângă vreun drum ori în gropi comune, de cei morți înghețați sau ascărțiți din fuga trenului, de cei ce au murit în lagărele dușmane ori prin depărtate țări străine, de cei cari nu s'a mai întors nici cu ultimul convoi de prizonieri. Regimentele n'au mai făcut cercetări și, neavând siguranța morții lor, s'au mulțumit să le încheie matricolele cu cele trei cuvinte evasive. Extractele de moarte nu mai vin să se înregistreze la Primăria comunei dispărutului și din această cauză instanțele judecătorești au zilnic de întâmpinat mari dificultăți, cazurile fiind foarte numeroase: O văduvă vine și te roagă să întocmești extractul de moarte al soțului ce nu s'a mai întors. Primăria comunei îți cere înființarea unei tutele, un mandatar numit pentru administrarea patrimoniului mobilizatului dispărut, te întrebă, depunându-și socotelile, cât o să mai dureze însărcinarea lui: succesiunea dispărutului nu se poate deschide, averea i se risipește și moștenitorii lui prezumtivi se ceartă, neputându-se împărți. Și, pe lângă acestea, câte alte probleme a căror deslegare nu suferă întârziere și cari provoacă atâtea situații echivoce...

Legiuitorul român nu a găsit până acum timpul c în puzderia de decrete-legi cu cari ne inundă să strecoare unul care să elucideze atâtea chestiuni nelămurite. În Franța încă din primii ani ai războiului s'au votat legi cari au reglementat întocmirea actelor de deces ale celor presupuși morți din cauza războiului.

La noi un singur articol dintr'o lege care vorbește de reformatii de război grade inferioare și de pensile lor, dispune că: dacă după șase luni dela trecerea armatei pe picior de pace „dispărutii nu se pot prezenta, autoritățile comunale sunt obligate, după cererea celor interesați, a procede la investigațiunii și la îndeplinirea formelor pentru ca judecătorii de ocoale, pentru cei din comunele rurale, și tribunalele, pentru cei din comunele urbane, să constate decesul, fiind seamă și de constatările ministerului de război, ce vor fi neapărat prezentate în instanță, fie de cel interesat, fie din oficiu, în urma cererii instanței respective. Decesul fiind pe deplin constat, cei în drept vor putea cere recunoașterea dreptului lor la pensie” (art. 27 din legea din 21 Dec. 1916).

Redacția incompletă a legii nu ne spune mai întâiu dacă părțile vor trebui citate, dacă citarea se va face sau nu pe cale administrativă și dacă se va urma regulile procedurii civile cari implică suspendări în caz de neprezentare, sau se va urma o altă procedură mai lesnicioasă. Judecătorii știu cu câtă greutate se poate da o asemenea hotărâre. Regimentele răspund, dacă răspund, cu întârziere și stereotipic: „Soldatul este dispărut”, iar după mai multe amânări, martorii aduși cu mandal, dacă nu sunt din nou mobilizați, spun de cele mai multe ori că nu știu bine dacă dispărutul a murit, dar cel mult că la văzut căzând rănit și altele... Judecătorul,

față de textul strict și nelămurit al legii, nu poate da o hotărâre care să „constate definitiv” decesul și, de aci, alătea neajunsuri: văduva nu-și poate încasa nenorocita ei pensie, minorii sunt lăsați în mizerie, vetele se prăpădesc... Să presupunem totuși, că hotărârea s'a dat, cu toate greutatețile ei de întocmire. Articolul acesta unic, răstăcut într-o lege care vorbește despre reformă și despre pensii, nu ne lămurește dacă hotărârile constatatoare de deces vor servi și pentru alte scopuri, ținând loc de actul de moarte al mobilizatului, sau dacă se vor întocmi numai pentru a se putea acorda pensii moștenitorilor; și să notăm că se vorbește numai de decesele mobilizaților grade inferioare.

Textul legii nu arată dacă această hotărâre va trebui sau nu înscrisă în registrele de stare civilă, ca orice hotărâre privitoare la astfel de acte. Iar dacă pentru tribunale aceasta s'ar putea presupune într-o largă interpretare, nu tot așa este pentru hotărârile date de judecătorii de ocoale. Competența acestor instanțe fiind excepțională, credem că, fără o dispoziție legală expresă, actele întocmite de ele potrivit articolului menționat, nu ar putea servi la altceva decât la căpătarea unei pensii. Și, în cazul când numai acest scop îl urmărește legea, nu va trebui oare ca tribunalul, pentru cei din comunele rurale, să constate din nou decesul, conform dispozițiilor Codului civil? Iată de aci posibilitatea unor hotărâri contradictorii și o consecință curioasă: două extracte de deces date de două diferite instanțe!...

Așa fiind, ne întrebăm care este calea legală sigură și lesnicioasă ce trebuie s'o urmeze cei interesați? Ne gândim mai ales la cei cari nu au nici o dovadă, nici un martor care să știe că dispărutul a murit, și la dispăruții cari nu sânt grade inferioare. E adevărat că starea de absență este reglementată pe larg de codul civil, dar legiuitorul a avut în vedere alte timpuri, edictând formalități numeroase și complicate ce necesită ani de zile de nesiguranță și cari nu sunt de loc accesibile celor mulți ce locuiesc la țară. În afară de aceasta, legiuitorul român nu numai că nu ne indică nici o cale, dar, cu numeroasele lui dispozițiuni excepționale de război, complică și mai mult chestiunea, prezentând instanțelor judecătorești situațiuni juridice de nedezlegat.

Astfel legea relativă la administrarea patrimoniului sătenilor mobilizați (din 21 Decembrie 1916) institue pe femeie mandatară legală a sofului și, în lipsa ei, pe un mandatar numit de judecătorul de ocol. Acest mandat este dat de lege numai pe timpul cât va dura mobilizarea, adică, dacă e vorba de dispărutii de care ne ocupăm pe tot timpul mobilizării în care au dispărut (1916-1919) Legea e însă mută în ce privește lichidarea generală a socotelilor și nu menționează când va înceta acest mandat legal dacă mobilizatului nu se mai întoarce. Trebuie știute oare aceste administrații de patrimonii la infinit?

Altă lege, aceea autorizând luarea de măsuri de război, institue pentru gerarea averilor tuturor celor chemați sub arme, nu numai a sătenilor, un alt mandatar, pe care de astă dată îl numește „administrator provizoriu”, dar nu ne lămurește nici ea cât va dura acest provizorat când nu mai vine din război cel chemat sub arme.

Pe de altă parte, cât timp vor rămâne „provizorii” tuturor numiți (conform art. 5 al aceleiași legi) de către judecătorii pentru a îngriji de orfanii dispăruturilor? Se va schimba, și când anume, această tutelă provizorie în tutela dativă prevăzută de codul civil?

Concubinajul la sate a fost totdeauna o plagă. Marea întârziere pusă în întocmirea legală a actelor de deces ale mobilizaților, înlesnește mai mult această imorală stare de lucruri. Câte soții, supunându-se poruncilor firei, n'au

contractat alte căsătorii nelegitime, invocând mereu aceiaș continuă scuză: „dacă nu a veșit extractul”...

Am enumerat puțin din numeroasele inconveniente pe cari le ocaziona lipsa unei legi categorice și definitive cu privire ca constatarea deceselor celor ce nu se mai întorc din război. Și, așteptând mereu această lege, când vedem cât de ușor se poate legifera astăzi în țara românească, ne întrebăm cu o nesatisfăcută curiozitate: Pentru ce n'ar avea stăpânirea mai multă grijă de nevoile celor mulți și anonimi?

GEORGE P. DOCAN
Indecător ocol R.-Sărat

CURTEA DE APEL DIN BUCUREȘTI, S. I

Audiența dela 19 Ianuarie 1916

Președenția D-lui LAZAR MUNTEANU, Consilier

Decizia comercială No. 5

Firma I. Calavrezos cu Societatea stabilimentelor Fr. Delory din Lorient-Franța

Apel. — Semnarea lui de o persoană streină. — Nulități de procedură. — Excepțiuni de fond. — (Art. 316 și 111 pr. civilă).

1. Conform art. 316 pr. civilă, apelul va fi iscălii de apelant sau imputernicitul său cu procură.

Prin urmare, odală ce este constatat că firma I. Calavrezos, care a semnat apelul, nu a figurat la prima instanță și față de ea nu s'a legat instanța — căci în proces a figurat firma I. Calavrezos & Co —, apelul său este făcut de o persoană streină de proces și care nu avea calitatea de a face apel.

2. Din termenii întrebunțați de legiuitor în art. 111 pr. civilă, rezultă că numai nulitățile de procedură, propriu zise, referitoare la apel, trebuie propuse înaintea oricărei apărări asupra fondului, iar nu și nulitățile relative la o procură, pe temeiul căreia un mandatar face un apel, sau bazate pe motivul că a fost făcut un apel de o persoană streină, care nu a avut mandat din partea celui în drept, nulități cari constituiesc excepțiuni ce ating fondul procesului și cari, ca atare, pot fi propuse în orice stare a procesului.

Curtea,

Asupra apelului firmei I. Kalavrezos, făcut prin petiția înreg la No. 1938/915 a Trib. Ilfov s. I comercială, prin care s'a admis acțiunea Societății F. Delory din Lorient, Franța, s'a constatat: că marca înregistrată de această Societate la grefa Trib. Comercial în ziua de 11 Ianuarie 1899 și 23 Iunie 1909, pentru a deosebi niște sardele, este proprietatea sa exclusivă, că marca cu care sunt revestite cutiile cu sardele, introduse în țară de frații Fruchter și cele urmărite de Toma Stănescu, este o imitație frauduloasă a mărcii sus numitei Societăți și s'a interzis acestora de a mai vinde în viitor cutii de sardele cu imitația mărcii acestei Societăți;

Având în vedere că, Societatea stabilimentelor F. Delory susține, în prealabil, că apelul firmei I. Kalavrezos făcut prin procuratorul său, Ion Mihăescu, este nul, fiind făcut de o persoană străină, care nu a figurat la prima instanță, de oarece cel ce a fost chemat în judecată și cu care a legat instanța, este firma I. Kalavrezos & Co, o persoană morală, iar nu I. Kalavrezos, persoană fizică, că fiind deci două persoane distincte urmează a se anula;

Având în vedere că, firma I, Kalavrezos și Comp.

prin avocatul său I. Mihăescu, se opune la această cerere și susține, în primul rând, că la prima instanță dănsul a reprezentat interesele acestei firme; că, cu aceeași procură a făcut apel și cum în asemenea caz nu poate fi vorba de o eroare, apelul este făcut regulat, iar, în al doilea rând, când Curtea ar găsi că apelul este viciat, prin faptul că judecata acestei afaceri a mai avut o amânare, când s'a făcut aplicațiunea art. 151 pr. civ., fără ca Societ. F. Delory să se prevaleze cu această ocazie de această nulitate, acest incident este tardiv;

Având în vedere că după dispoz. art. 316 pr. civ. apelul va fi iscat de apelant sau imputernicitul său cu procură și apelul făcut de o altă persoană va putea fi ratificat în termen;

Având în vedere că, din dosar se constată: că, Societatea stabilimentelor F. Delory, a chemat în judecată pe I. Kalavrezos & Comp. din orașul Galați, o Societate comercială; iar petiția de apel este semnată de firma I. Kalavrezos, prin d-l avocat Ioan Mihăescu, în baza unei procuri ce are dela firma Kalavrezos & C-o;

Având în vedere că, semnătura petiționarului în o cerere de apel fiind manifestarea voinței sale de a face apel, ca una ce individualizează persoana dela care emană și constată consimțământul lui, faptul de a avea procură și de a o arăta pe petiția de apel, nu o suplează și nici nu se poate deduce din el, că acest apel, deși semnat pentru firma I. Kalavrezos, a fost totuși făcut pentru I. Kalavrezos & Comp., societate comercială, persoană cu totul distinctă;

Având în vedere că, odată ce este constant că firma I. Kalavrezos nu a figurat la prima instanță și față de ea nu s'a legat instanța, apelul său este făcut de o persoană străină de proces și care nu are calitate de a face apel;

Având în vedere că se obiectează că judecata acestei afaceri având deja o amânare, când s'a făcut aplicația art. 151 pr. civ., fără ca Societ. F. Delory cu această ocazie să se prevaleze de această nulitate a apelului, această cauză conform art. 111 proc. civ., fiind stinsă, incidentul este tardiv;

Având în vedere că, din termenii întrebunțați de legiuitor în art. 111 pr. civ., rezultă că numai nulitățile de procedură propriu zis retroactive la apel, trebuie propuse înaintea oricărei aparari asupra fondului, iar nu și nulitățile relative la o procură, pe temeiul căreia un mandatar face un apel, sau bazate pe motivul că a fost făcut un apel de o persoană străină, care nu a avut mandat din partea celui în drept, nulități cari constituiesc excepțiuni ce ating fondul procesului și cari ca atare pot fi propuse în orice stare a procesului;

Că, dar, așa fiind, întrucât excepțiunea de nulitatea apelului firmei I. Kalavrezos, întemeiată pe faptul că este făcut de o persoană străină, constituie o excepțiune peremptorie de fond, ea poate fi ridicată în orice stare a procesului;

Având în vedere că, chiar presupunând că nulitățile referitoare la proceura, sau privitoare la petiția de apel ce ar fi semnată de o persoană străină care nu ar avea mandat din partea celui în drept, ar constitui viciu de procedură propriu zis, totuși părțile, prin amânarea cu care ocaziunea s'a făcut aplicațiunea art. 151 proc. civ., se găsesc încă în «*limine-litis*», întrucât ele neputând ridica nici o obiecțiune, aplicațiunea acestei arici având loc din oficiu fără vre-o altă discuțiune, din tăcerea lor nu se poate deduce ca ar fi vre-o aquiescență sau renunțare de a se prevala de aceste nulități, așa că cauza de nulitate nefiind stinsă, Societatea F. Delory este în drept și astăzi a ridica acest incident;

Pentru aceste motive, redactate de d-l consilier P. Hagiopol, Curtea, admite incidentul și anulează apelul, etc.

(88) Lazăr Munteanu, N. Bădescu-Roșiori, P. Hagiopol

TRIBUNALUL BACĂU SECȚIA II

Audiența dela 15 Februar 1916

Președenția D-lui D ARDELEANU, judecător de ședință
Gh. Cojan cu Primăria Orașului Bacău și chematul în garanție
X. pentru daune

Sentința civilă No. 32

Acte administrative de autoritate.—Competința Curței de casație (art. 5 paragr. 3 litera f din legea acelei Curți).—Acte de gestiune.—Competința Tribunalului ordinar.—Delict și quasi-delict civil (art. 998 și urm. Cod civil).—Responsabilitatea persoanelor morale decurgând din actele prejudiciabile ale reprezentanților lor (art. 1000 No. 3 acelaș cod).—Răspunderea personală a primarului unei comune urbane pentru prejudiciul adus prin o lucrare de edilitate executată în afară de lege (art. 91 din legea comunelor urbane).

1. Prin șoselierea și nivelarea unei strade, Primăria nu face un act administrativ de autoritate, ci un act de gestiune, un act de gospodărie comunală.

2. Pentru ca cineva să poată fi tras la răspundere pentru un delict sau quasi-delict civil e nevoie de următoarele condițiuni: 1) să fie vorba despre un fapt ilicit, adică de o culpă; 2) acea culpă să fi cauzat o daună materială sau morală; 3) faptul să poată fi imputat autorului său, adică persoanei chemată a răspunde în justiție.

3. O persoană morală (Primăria unei comune urbane) având o voință legală, este responsabilă de actele reprezentanților săi, care ar avea calitatea de a lucra în numele ei.

4. Primarul unei comune urbane răspunde personal pentru prejudiciul adus unui particular prin o lucrare de edilitate executată în afară de lege.

S'a prezentat recl. asistat de d-nii avocați Leon Sachelarie și M. Cancicov, pârta Primărie prin d-nii avocați Gabriel Ștefănescu și I. Dumitrescu, iar chematul în garanție în persoană.

Tribunalul,

Asupra prezentei acțiuni civile;

Văzând actele și lucrările dela dosar, precum și concluziile orale și scrise ale părților;

Văzând că Gh. Cojan din orașul Bacău strada Războeni No. 7 prin petiția dela 13 August 1913 înregistr. No. 11382 chiama în judecată pe Primăria orașului Bacău, reprezentată prin Primăriele său, spre a fi obligată la plata sumei de zece mii lei reprezentând daunele cauzate prin faptul numitei Primării, care în vara anului 1913 procedând la șoselierea stradei Războeni ar fi ridicat nivelul stradei în o astfel de măsură în cât a lăsat cu totul îngropată casa reclamantului construită pe acea stradă, din cauza căruia fapt s'ar fi stricat raportul estetic dintre casă și nivelul stradei, desființându-se înălțarea imobilului și reducându-se considerabil valoarea sa comercială, schimbându-se și raportul de pantă dintre stradă și curtea casei, așa că apele provenite din ploa, zăpezi etc. nemai putând avea scurgere spre strada Războeni, stagnează în curtea și în jurul casei reclamantului, mai cerând reclamantul prin aceeaș acțiune ca Primăria să fie constrânsă, sub sancțiunea unei condamnățiuni cominatorii, să refacă lucrările de șoseliere în cotul format în fața caselor sale, așa ca apele să poată avea o scurgere și să nu mai stagneze în jurul imobilului;

Că reclamantul prin concluziile orale și scrise aflătoare la dosar, își rezumă pretențiile în modul următor... (se arată mai jos, în expunerea considerentelor);

Că în acțiunea de mai sus, pârta Primărie prin D-l avocat Gabriel Ștefănescu, a introdus prin petiția dela

20 Ianuar. 1914, înregistr. No. 1035, o cerere de chemare în garanție contra fostului Primar X., domiciliat în orașul Bacău, cerând Primăria ca în cazul în care ar fi obligată către reclamantul Cojan la plata vre-unei sume ca daune, sau la efectuarea vre-unei lucrări, să fie obligat și chematul la garanție a plăți Primăriei acele sume sau valoarea acelor lucrări;

Văzând în primul rând că în ședința dela 19 Octombrie 1915, D-1 avocat I. Dimitrescu din partea părâtei Primăriei a susținut că prin acțiunea de față reclamantul plângându-se contra unui act administrativ de autoritate, ar urma că acțiunea este de competența Curței de casație, conform art. 5 paragr. 3 litera f. din legea acelei Curți;

Considerând că este admis în doctrină și jurisprudență că astele administrative se împart în două categorii: 1) acte de autoritate, făcute de către autoritatea administrativă în exercițiul suveranității, acte prin care se ordonă sau se interzice ceva administrațiilor și 2) acte de gestiune sau patrimoniale, prin care se mărește, se conservă sau se micșorează patrimoniul (a se vedea expunerea de motive, care a însoțit proiectul legii Curței de casație din 1912, ed. ofic. pag. 52 în notă), dat fiind că Statul, județul, comuna, pe lângă puterea publică ce o au, mai sunt investite și cu personalitate juridică, în care calitate au un patrimoniu al lor, sunt subiecte de drepturi și de datorii, ca oricare particular;

Considerând că prin lucrarea sus arătată; (șoselierea și nivelarea strădei Războeni), Primăria Bacău nu a făcut un act administrativ de autoritate, unul din acele acte prin care se ordonă sau se interzice ceva administrațiilor, ci un act de gestiune, patrimonial, un act de gospodărie comunală, prin care dacă s'a adus vre-o daună unui particular, rămâne ca acesta să se adreseze Tribunalelor ordinare, precum a procedat reclamantul;

Că deci incidentul de necompetință fiind nefondat, Tribunalul îl respinge ca atare;

Că, trecând la cercetarea fondului procesului câtă a vedea care este fundamentul său juridic;

Că din cele mai sus expuse rezultând că în speță este vorba despre un quasi-delict civil, câtă a vedea dacă sunt întrunite toate elementele cerute de lege pentru ca părăta Primărie să poată fi obligată a suporta consecințele unui atare fapt;

Considerând că pentru ca cineva să poată fi tras la răspundere pentru un delict sau quasi-delict civil este nevoie de următoarele condițiuni: 1) să fie vorba despre un delict, adică de o culpă, 2) acea culpă, acel fapt ilicit, să fi cauzat o daună materială sau morală, 3) faptul să poată fi imputat autorului său, adică persoanei chemată a răspunde în justiție;

În ceea ce privește primul element, al faptului ilicit, al culpei:

În anul 1898 reclamantul Gh. Cojan vroind a-și construi o casă în orașul Bacău, strada Războeni No. 7 a cerut convenita autorizație dela Primăria Bacău, prezentând și un plan al construcției, pe baza art. 16 din regulamentul pentru construcțiuni, alinieri, etc., a orașului Bacău» votat de consiliul comunal în anul 1893 sub primariatul D-lui X., chemat astăzi în garanție. Pe baza art. 17 din acelaș regulament, în circumscipția 1 și II a orașului (strada Războeni face parte din circ. I; în acest sens art. 1 din regulament) nu se va putea obține nici o autorizare de construire până ce proprietarul nu va cere a se face de către Primărie alinierea strădei, dacă nu este aliniată, și nivelată, lucrare pe care Primăria o va executa imediat, indicând nivelul strădei în dreptul proprietății, iar art. 20 din acelaș regulament spune că autorizația de construire va cuprinde condițiile în care s'a acordat, nivelamentul etc.;

Asupra acelei cereri, inginerul comunal dând un aviz favorabil, s'a acordat reclamantului autorizația No. 3028 din 4 Maiu 1898 de a construi casa, despre care este vorba în procesul de astăzi; cu alte cuvinte planul construcției prezentat de către reclamant fiind cercetat de către D-1 inginer comunal în acel an și găsimdu-

conform regulamentului și bun de executat, pe baza acelu plan reclamantul a fost autorizat a-și construi casa;

În atare împrejurări i se poate imputa reclamantului, ceva din punctul de vedere al legilor și regulamentelor? Absolut nimic. În anul 1913 chematul în garanție X., în calitate de Primar al comunei Bacău, fără a consulta consiliul comunal, fără a cere avizul vre-unui inginer sau specialist, a procedat la șoselierea și nivelarea strădei Războeni, ridicând strada în dreptul proprietății reclamantului cu vre-o 20 centimetri (raport expert Sterian, dosar pag. . .), din care cauză, precum se va arăta mai jos, apele provenite din ploii, zăpezi, etc. nemai având scurgere, stagnează în jurul casei acestuia;

Faptul ilicit, culpa Primăriei Bacău, este evidentă. În adevăr, reclamantul își construiește casa în 1898 în limitele autorizației ce i s'a dat și pe baza planului aprobat. Ce trebuie să facă în 1913 Primarul orașului Bacău spre a proceda legal și regulamentar la șoselierea și nivelarea stadei Războeni? În primul rând să fi făcut lucrarea sub conducerea unui inginer specialist, care desigur ar fi finut seamă atât de autorizația dată reclamantului în 1898, și de planul aprobat atunci, fiind un drept câștigat al acestuia, cât și de toate principiile de tehnică cerute în atare împrejurări, bnoară, precum arată experții Sutzu și Ianoli, de profilul în lung și de profilele transversale ale strădei etc., etc. Ei bine nimic din toate acestea (a se vedea și adresa No. 96/916 a D-lui inginer comunal Hudic, prin care arată că la Primăria Bacău nu există un plan pentru nivelarea strădelor orașului), precum se constată din rapoartele experților ingineri N. Sutzu și C. Ianoli, numiți de către Tribunal, după cererea părților;

În adevăr, D-1 inginer Sutzu cu ocaziunea lucrării ce a făcut la fața locului în Octombrie 1914 arată că cerând D-lui inginer al comunei Bacău profilurile, i s'a răspuns că nu există, ceea ce etc. etc. (urmează constatările experților);

Rezultă deci în mod evident că în anul 1913, Primarul de atunci, în calitate de reprezentant al comunei Bacău, chemat astăzi în garanție, procedând la o lucrare tehnică (șoselierea și nivelarea strădei Războeni) fără avizul consiliului comunal, fără avizul vre-unui inginer sau specialist, fără a ține seamă de normele tehnice necesare în atare lucrări și nici de autorizația de construire dată reclamantului pe baza planului prezentat de el în 1898, ci cu dela sine inspirație înălțând strada în dreptul proprietății reclamantului cu vre-o douăzeci centimetri, a comis un act arbitrar și ilicit, o culpă, de care Primăria urmează a răspunde în justiție, nefiind permis unei Primării ca pe deoparte pe baza unui plan cercetat de inginerul comunal și găsit conform regulamentelor să autorizeze pe un particular să construiască o casă, iar mai apoi, cincisprezece ani după construire, acelaș Primărie prin faptul său, contrar legilor și regulamentelor, să facă ca apele provenite din ploii, zapezi și alte cauze naturale, să stagneze în jurul casei particularului sus autorizat;

Că odată stabilit elementul culpei, câtă a vedea dacă faptul Primăriei întrunește cea de a doua condițiune a ceea ce să fi cauzat reclamantului o pagubă materială sau morală;

Paguba materială este evidentă. În adevăr, după cererea părților litigante tribunalul a numit rând pe rând ca experți pe d-nii ingineri Gh. Sterian, N. Sutzu și C. Ianoli, spre a se pronunța asupra chestiunii dacă prin lucrarea Primăriei din 1913, s'a adus vre-o pagubă imobilului reclamantului. Ei bine, d-1 inginer Sterian constată prin raportul său că etc., etc. (urmează constatările experților).

Dar părăta Primărie precum și chematul în garanție susțin că această stare de lucruri, adică stagnarea apelor în jurul imobilului reclamantului, a existat și mai înainte de lucrarea din 1913;

Această susținere este neexactă. În adevăr din expunerile martorilor etc., etc., (urmează analizarea depozitiilor martorilor);

și dintr-o dată dimițând pe cale de ipoteză că mai înainte

de lucrarea Primăriei din 1913, casa reclamantului ar fi fost atinsă de egrasie, și încă nu e motiv ca Primăria Bacău prin faptul său ilicit să facă o lucrare, care să aibă drept rezultat stagnarea apelor în jurul acelei case, adăugând la umezeala ce presupunem că a avut-o, o nouă și permanentă cauză de umezeală;

Că deci din cele de mai sus rezultă că Primăria Bacău prin faptul său ilicit a adus reclamantului o pagubă materială.

Asupra celei de a treia condiție ca faptul să poată fi imputat autorului său, adică Primăriei comunei Bacău, chemată a răspunde în justiție:

Considerând că în speță fiind vorba despre o persoană morală (comuna urbană Bacău, reprezentată prin Primarul său), este admis în doctrină și jurisprudență că o atare persoană având o voință legală este responsabilă de actele reprezentanților săi, care ar avea calitatea de a lucra în numele ei, dat fiindcă se poate ușor întâmpla ca o comună să lezeze drepturile unui particular prin simple acte de gestiune, adică prin acte de administrație relative la patrimoniul privat comunal, în care caz e perfect logic și juridic ca acea comună să fie responsabilă în limitele dreptului comun, indiferent dacă în executarea unor atare acte prejudiciabile și arbitrare, reprezentanții comunei, lucrând în exercițiul funcțiunii lor, au avut sau nu autorizația consiliului comunal.

Că neinteresându-ne de cât din punct de vedere teoretic disconștința care se face în doctrină și jurisprudență asupra chestiunii de a se ști dacă în atare cazuri este vorba despre responsabilitatea directă prevăzută de art. 998 și 999 cod. civil, sau de acea indirectă prevăzută de art. 1000 No. 3 același cod, și oprindu-ne la principiul stabilit cum că în asemenea cazuri comuna este responsabilă de actele reprezentanților săi, cari au calitatea de a lucra în numele ei, este evident, pe baza celor mai sus expuse, că faptul ilicit și prejudiciabil comis în 1913 de către Primărie, prin reprezentantul său de atunci, Primarul X, să fie imputat acestei Primării, fiind admis în jurisprudență că Primăria unei comune este responsabilă civilmente atunci când înălțând o stradă cauzează o pagubă proprietății unui particular (cas. I No. 51/79 Buletin pag. 101 și urm.), înalta Curte fixând acest principiu chiar în cazul în care Primăria conformându-se legilor și regulamentelor, în interesul general al orașului ar fi în drept de a face o atare lucrare. Deci, cu atât mai mult în cazul de față, în care fără a se ține seamă de legi și regulamente s'a comis un fapt ilicit și dăunător;

Că, deci, fiind întrunite toate elementele cerute de lege pentru existența unui quasi-delicț, urmează ca Primăria să răspundă de faptul său;

Văzând că reclamantul prin concluziile sale orale și scrise a cerut ca sau Primăria Bacău să fie obligată a-i plăti suma de patru mii lei, valoarea lucrărilor necesare pentru apărarea imobilului de influența apelor, conform concluziei experților, sau să fie obligată Primăria a face lucrările de canalizare indicate de aceiași experți, sub sancțiunea unei condamnări cominatorii de douăzeci lei pe fiecare zi de întârziere mai cerând reclamantul o despăgubire pentru deprecierea aspectului exterior al casei, care ar avea drept urmare scăderea valorii sale comer. plus cheltuieli de judecată

Că reclamantul plângându-se contra unei lucrări a Primăriei și cerând, fie ca Primăria să facă canalizare, fie o sumă cu care dânsul, reclamantul, să construiască lucrarea necesară pentru apărarea imobilului de influența apelor, este logic ca făcând să înceteze cauza, va înceta și efectul, adică urmează a se obliga Primăria Bacău ca în un interval de timp, pe care tribunalul în aprecierea sa îl fixează la cinci luni, cu începere dela pronunțarea prezentei sentințe, să facă, fie prin readucerea străzii Războeni în starea anterioară șoseluirei și înălțării sale, fie prin vre-o altă lucrare tehnică ce va găsi cu cale, bunăoară o canalizare, a se da scurgerea

apei provenită din ploii, zăpazi și alte cauze naturale ape cari din culpa sus numitei Primării stagnează în jurul imobilului reclamantului;

Că fiind admisibilă și cererea de condamnare cominatorie, urmează în caz de nesupunere la cele de mai sus a se obliga sus zisa Primărie a plăti reclamantului câte douăzeci lei pe fie-care zi de întârziere, cu începere dela data expirării termenului de cinci luni și până la desăvârșita executare a lucrării;

Că cererea reclamantului de a i se acorda o despăgubire pentru deprecierea aspectului exterior al casei, devine nefondată față cu obligațiunea de mai sus impusă Primăriei, care e ușor de înțeles că readucând strada în starea anterioară înălțării sale, sau făcând pe ea un canal de scurgere, aspectul exterior al casei din punct de vedere estetic va rămâne același ca și mai înainte și ca consecință și valoarea comercială va rămâne aceeași;

Aprecind și asupra cererei de cheltuieli de judecată etc. Asupra cererei de chemare în garanție făcută de către părata Primărie contra d-lui X, care în calitate de Primar a făcut în 1913 lucrarea de mai sus :

În primul rând este de relevant că prin cererea de chemare în garanție se afirmă că fostul Primar X, «nu a procedat conform legii comunale» iar prin concluziile orale și scrise, onor. reprezentanții ai Primăriei arată că acțiunea reclamantului „a umplut de mirare și surprindere pe toată lumea». Or, dacă procedul fostului Primar a fost ilegal, precum se arată prin cererea de chemare în garanție, este greu de înțeles pentru ce plângerea în justiție a celui prejudiciat prin un atare procedeu ilegal «ar umplea de mirare și surprindere pe toată lumea», afară doară de cazul în care am admite părerea cum că într'un regim de legalitate, legile se pot executa și prin acte administrative ilegale, teorie greu de susținut ;

Că intrând în cercetarea în fond a cererei de chemare în garanție, art. 91 din legea pentru organizarea comunelor urbane, spune că nici o construcțiune sau reconstrucțiune de drumuri sau alte lucrări pe seama comunei, nu se pot întreprinde decât după ce planurile și devizurile necesare vor fi prealabil întocmite și aprobate de către consiliul comunal ;

Că, pe deoparte, în anul 1913 Primarul de atunci, chemat astăzi în garanție, procedând la o lucrare de edilitate comunală și și anume la șoseluirea și nivelarea străzii Războeni, fără a avea vreun plan prealabil întocmit și aprobat de către consiliul comunal al urbei Bacău, iar pe de altă parte o atare lucrare făcută în afară de lege aducând reclamantului un prejudiciu, pe care părata Primărie a fost obligată a-l repara în modul sus indicat, urmează că în aceleși limite cererea de chemare în garanție este fondată și ca atare chematul în garanție să răspundă personal pentru faptul său ilegal și să plătească Primăriei Bacău atât suma ce va necesita lucrarea sus menționată, pe care Primăria este obligată a o face în acțiunea reclamantului, rămânând ca quantumul sumei să se determine după efectuarea lucrării, cât și cinci sute lei cheltuieli de judecată pe care Primăria a fost obligată a plăti reclamantului ;

Că susținerea chematului în garanție cum că lucrarea din 1913 fiind aprobată de către consiliul comunal de acum cinsprezece ani nu ar intra în cadrul art. 91 sus menționat, o atare susținere pe lângă că nu este cu nimic dovedită, dar chiar dacă ar fi și încă nu există vre un text de lege care să spună că o lucrare de edilitate comunală aprobată de consiliu la 1900 sau la 187) se poate executa 1913 fără plan ingineresc, fără profiluri și fără inginer (a se vedea rapoartele experților ingineri Sutz și Ianoli, dosar pag.) ci numai și numai prin propria inspirație a Primarului din acest de pe urmă an ;

Pentru aceste motive redacte de către dl. judecător C. St. Bossie admite în parte etc.

(ss) D. Ardeleanu, C. St. Bossie. Grefier (s) Ilie Lungu